

BOTOND

SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Szerkeszti: SZALAY GYULA

TARTALOM:

- Gyulai Ágost dr: Viaticum
Domokos Pál Péter: Int az emléketek
Dobos László: Concerto (Vers)
Koncz Géza: Áprily Lajos (Tanulmány)
Herda László: Úrfelmutatás a hegyek között
Budai temetőben (Versek)
Szalay Gyula: Ilyen az élet (Novella)
Mihály László: Ki vagyok (Vers)
Mihók Béla: A pamiri magyar tragédia (Tört. elb.)
—bb: Rohan, rohan . . . (Vers)
Innen-onnan — Ifjúsági élet — Szerkesztői üzenetek

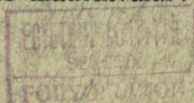

EGYES SZÁM ÁRA 6000 K

EGÉSZ ÉVRE 60.000 K

A MAI KETTŐS SZÁM ÁRA 12.000 K

Kiadja a Polgáriskolai Tanárképző „BOTOND” Bajtársi Egyesülete
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I, Győri-út 13

1. The first step in the process of creating a business plan is to determine the purpose of the business.

2. The second step is to conduct a market analysis to determine the size and growth potential of the market.

3. The third step is to identify the target market and determine the competitive advantage of the business.

4. The fourth step is to determine the financial requirements of the business and develop a budget.

5. The fifth step is to develop a marketing and sales strategy to attract and retain customers.

6. The sixth step is to develop an operational plan that outlines the day-to-day activities of the business.

7. The seventh step is to develop a management team and assign responsibilities to each member.

8. The eighth step is to develop a financial forecast and determine the break-even point of the business.

9. The ninth step is to develop a risk management plan to identify and mitigate potential risks.

10. The tenth step is to develop a contingency plan to address unexpected events or changes in the market.

11. The eleventh step is to develop a legal plan to ensure compliance with all applicable laws and regulations.

12. The twelfth step is to develop a communication plan to keep stakeholders informed of the business's progress.

13. The thirteenth step is to develop a monitoring and evaluation plan to track the business's performance.

14. The fourteenth step is to develop a succession plan to ensure the business's continuity in the event of an owner's death or departure.

15. The fifteenth step is to develop a final business plan that incorporates all of the above steps.

16. The sixteenth step is to review and revise the business plan as needed to reflect changes in the market or the business's goals.

17. The seventeenth step is to implement the business plan and monitor the business's performance.

Szerkesztőség
és kiadóhivatal:
Budapest,
I. Győri-út 13.

BOTOND

Szépirodalmi és tudományos folyóirat
Megjelenik havonként

Egyes szám ára
6000 korona
Egész évre
60.000 korona.

Viaticum.

Azaz útravaló. Ifjú embereknek adom, e lapok szerkesztőségének, szívemhez nőtt ifjú barátainknak, kik eljöttek hozzám, öreg vezetőjükhöz, jelentvén, hogy hajóra szállanak s útnak indulnak reményeik, törekvéseik, vágyaik tengerén. Vágyuk támadt békebeli boldog elődeik példáján és hagyományán épülve, nemes, fiszteletreméltó vágyuk, hogy megpróbálják szellemi erejüket egy szépirodalmi és tudományos lap szerkesztésével és kiadásával. S én nem akarom, hogy hajójuk könnyű legyen, minden kis hab játéka; azt óhajtom, hogy biztosan haladjon célja felé. Némi nehezéket teszek tehát hozzá hajórakományukhoz a múlt tapasztalataiból és a jövőre vonatkozó óhajokból.

Nem első ízben indul útnak e kis hajó. Napfényesebb időben, a világháborút megelőző decenniumban vígan szállt a habokon, a mérhetetlen szellemi élet tengerének kisebb öbleiben s kies partvidékein. Hogy másképp szóljak s elhagyjam a képes beszédet: a polgáriiskolai tanárjelölteknek folyóirata, mely újra megindul, szép multra tekinthet már vissza, amennyiben a béke napjaiban főbb mint 10 éven át becses fűzhelye volt a főiskolai ifjúság irodalmi törekvéseinek — és nem sikertelenül. Bizonyos, hogy e lapok elődje, mely »Pedagógiai Lapok« címen, majd »Ifjúság« címen előnyösen ismeretes volt a főbbi főiskolai ifjúsági folyóirat között, sok tekintetben hozzájárult ahhoz a megbecsüléshez, mely a polgári iskolát magát éppen a tanárképzés színvonalának, úgy pedagógiai, mint tudományos szempontból nézett színvonalának emelkedése által, tehát a polgáriskola tanárainak értéke útján megillette s mely megbecsülés nem is maradt el, legalább is a polgáriskolai tanárság munkásságának erkölcsi értékelésében. Kik e folyóirat elődjét ismerték, komoly irodalmi és természettudományi cikkeit, itt-ott kritika tanulmányait, természetszerűleg el nem maradható novelláit és verseit olvasták, bizonyára avval az impresszióval gondoltak a polgáriskolai tanárképző ifjúságára, hogy ott értékes erők formak a lelkek kohójában, hogy abból az ifjúságból, melynek szellemi életét a folyóirat is kifejezésre juttatni iparkodik, nagy számmal fognak a magyar iskolának, a magyarság művelésének értékes és komoly, áldozatkész és lelkes munkásai támadni. Azokat, akik a folyóirat olvasása nyomán ilyennek látták akkori ifjóságunkat, fájdalmasan, de dicsően igazolta az a véres áldozat, melyet a főiskola alig 200 főnyi ifjúságából a harctéren elesett ifjak nagy száma, mutatott be a magyarok Istenének. E

folyóirat leglelkesebb munkásai közül nem egy cserélte el a tollat a karddal s hagyta ott ifjú életét a Haza oltárán, a harcmezőn:

Mindezek az emlékek és hagyományok nagy nehezék a tengerre szálló új hajó rakományában. Minden nemes erkölcsi hagyomány szent dolog, melyhez ragaszkodni kell. Ez a történettudományos világnézet alapja.

Nem tudom tehát elképzelni e lapokat másként — s úgylátom az ifjú folyóirat első számából, hogy a főiskola ifjúsága is így érez és így gondolkodik — mint az elődök becses hagyományainak méltó folytatását. Buzogni a magyarság szent érdekeiért: a honért s annak művelődéséért, tiszta erkölcséért, mely az országok támasza, talpköve s mindenért, ami szép, jó és igaz, — ez az ifjúság feladata, joga és kötelessége. Csak ennek a célnak élhet a folyóirat. S addig éljen, amíg annak él.

Van azonban a mai magyarságnak egy nagy és szent fájdalma. Szentebb s nagyobb nem volt sem Mohács, sem Világos után. Nem kell sokat beszélünk róla, mert mélyen él szivünkben s áthatja minden izüinket és erüinket, minden csepp vérüinket.

Ezeréves országunk kétharmada bitor kézen, magyarok milliói kéréletlen idegenek szörnyü igája alatt!

Mindaz az érzés, gondolat és törekvés, ami evvel összefügg, távol maradhat-e attól az ifjúságtól, mely hivatva lesz a nemzet egyik legértékesebb osztályának, a szívében-lelkében, minden izében magyar polgárságnak fiait, a jövő magyar nemzedék nagyobbik részét nevelni? S épen ezért azok a szent és törhetetlen érzések és törekvések hiányozhatnak-e érzés és gondolatvilágából annak az organumnak, mely főiskolánk ifjúságának felkelt fogja kifejezni s mely szellemi életének tükre óhajt lenni?

A multnak szent hagyományai s a magyar jövődó nagy ígérvénye, ime a két sulyos podgyász és nehezék, melynek a tengerre szálló új hajó rakományából hiányozni nem szabad. Ez fogja újját biztossá, repülését hátaozattá, mindenkori sértetlen megérkezését kétségtelenné, de egyben jövetelét mindénütt, ahol várják, szívesen látottá tenni.

Induljon hát a kis hajó! Szálljon vigan a cél felé!

A magyarság pedig, melynek ez az új kezdemény is szolgálatába óhajt állni, éljen, viruljon, dicsően és boldogan időtlen időkig. Amen!

Dr. Gyulai Ágost.

Int az emléketek.

Kilenc éves álmából rázzuk fel a fegyverzajra elnémult múzsákat és az új köntösbe öltöztetett lapunkat ismét útnak indítjuk. A »Botond« (azelőtt Pedagógiumi Lapok) tizenkét éven keresztül az integer Magyarország ifjainak gondolatait vitte a Kárpátoktól az Adriáig. Védője, oltalmazója, bátorítója, vezetője volt olvasóinak. Szerkesztőit háborúba szólította a haza. Az »inter arma silent Musae«-t ők is igazolták. Harminchárman vérükkel és életükkel írták fel neveiket az Alma Mater fehér márványtáblájára.

Mi, az elődeinkhez mindenben méltatlanok, szomorú világfájdalommal telt emberek a hősök véréből, emléküknek látásából, a lekapcsolt területéken szenvedő testvéreink könnyeiből és imájából erőt merítve, megpróbáljuk folytatni a megkezdett munkát.

Legyőzhetetlennek látszó nehézségekkel küzdve, a legdicstelenebb jelenben küldjük a csonka haza velünk érző magyarjainak lapunkat, melyben elmélkedünk a dicső multról, rámutatunk az áldaflan jelen bűncire s tervszerűen gondolkozunk a jobb jövőn. Minden tehetségünkkel rajta leszünk, hogy fiatal lelünkéből jövő szavaink zsilként forjenek Szurdukot a megkövesült sziveken, az érzéketlen lények szorítani és megfojtani akaró áradatán keresztül.

Száz tagból álló kicsiny csapat vagyunk. Csupán szilárd, megdönthetetlen hitünk növeli számunkat. Legszentebb meggyőződésünk, a küldetés érzése szólit harcra. Mucius Scaevola leégetett karja, a szigetvári Zrinyi, a thermophilei kis csapat, Botond a mi eszményképeink. Ezt a hitet akarjuk átplántálni minden olvasónk lelkébe. Történelemmel igazoljuk, hogy nincs csüggedésre: vagy tán elcsüggedhet az a nép, mely ezer évig állott? Nem éledt-e fel a poraiból megújhodott Phönix madárként többször szétmarcángolt országunk? Nincsenek-e a világ minden nagyjával egyenrangú nagyjaink? Nem védenek-e meg Szent Istvánnak, Szent Lászlónak. Hunyadinak, Petőfi-, Arany-, Madáchnak velünk érző lelkei minden veszélytől?

Csupán csak azt kell megértenünk, hogy egyedül vagyunk; Robinsonságunkat; azt, hogy a világ minden népe ellenségünk; azt, hogy nincs katolikus és református, Habsburg-párti és szabad királyválasztó, csak magyar. Mutassuk meg a világnak, hogy nincs tertiusunk, a régi »inter duos litigantes tertius gaudet«-re gondolván. Így magunkba szállva, elhagyottságunk tudatával párosítjuk fiatal idealismusunkat és ez ad erőt arra a munkára, mely megacélozza karjainkat, megdobogtatja sziveinket, mely képessé tesz az elődeinkhez méltó életre, a nagy harcra és az oly igen várt szép halálra is.

Az életben lévő kartársainktól támogatást kérünk, hogy a velük is tömörebbé lett soraink biztosabban haladjanak a legszentebb úton, mely gyönyörűséges Kárpátjainkról a hön szeretett Adriánkhoz vezet.

Domokos Pál Péter.

CONCERTO.

Hajnaltól estig lelkem orgona
 Pedáljain végigfutkos az élet
 S zenéje örült, vad zenebona.
 Kihúznak halkán regisztereket,
 Panaszokat, bűg méla oboa.
 Remegő melegen felzokog a gordon
 S a világba sikolt jóságért a kürt.
 Majd mély basszus szól: rengő, bongó, zordon.
 De a nap, ha lelkemben kisüt,
 Fuvók harsannak büszke éneket
 S fuvola-dalok világítanak
 Lelkem zugába verőfényeket.
 Az orgonán hald angyalkórus zenget
 Felhőkbe szálló hozsánát s a hangok
 Ezüstfonálja hálózza a lelket
 S megigézik, mint konduló harangok.
 De este jön s szemembe néz egy Asszony:
 Hegedűhang rezg aranyhurokon,
 Üveghangok vibrálnak rajtuk csengve,
 Szerenádot sir vágy-vonóm esengve.
 S drágakövek sziporkáznak a dalból
 Diadémet építék dús hajakra,
 Belőlük és dalaim ezer jajból
 Csókót lehelnek szelid lányajakra . . .
 De hajnal jön és szakadnak a húrok.
 Bomlik a hangszer, hamvad a dal.
 Szerelmem örzi bús emlékburok
 És zeng orgonámon régi viadal:
 Mert hajnaltól a lelkem orgona,
 Pedáljain végigfutkos az élet
 S zenéje örült, vad zenebona.
 De este rámnéz egy lány, mély szemű:
 Már trillázik a csodahegedű.

DOBOS LÁSZLÓ. ◦

Áprily Lajos.

Írta: Koncz Géza.

Azok közül a kevesek közül való Áprily, kit nem az olcsó dicsőségkeresés, vagy a nyomorúság hajszolt Helikon hímes mezejére, hanem széleskörű ismerettel termékenyített finom tűzű lelkének nemes ihletettsége avatott igazi költővé. Nem sokat ír, de ami tőle nyomdafestéket lát, az formában, tartalomban egyaránt remekbe készült. Minden kis alkotása magán hordja a muzsálátogatás és az aranyjánosi műgond kettős érdemét. Formában szinte páratlan főkélyre tett szert és sohasem keresett, mesterkéltné a hangja. Nem moderneskedik s mégis szebben, igazabban újszerű, mint akárhány multtagadó, eredetieskedő — legtöbbször be nem vallott Ády-epigon — dekadens költőnk. Pedig témái is a lehető legmindennapiabbak, de amit, s ahogyan szól ezekről, az megérteti a hatást. Lehet-e hangulatosabb képet festeni például a vizimalomról, mint aminőt Áprily nyújt *A malom* című lírai leírásában? Az analogia kapcsán önkéntelenül is azok az egyszerűségükben meghatározó kedvességű tabáni tájképek jelennek meg előttem, amelyeket oly szívesen szemlélttem egyik-másik fárlaton:

„Egyhangúságban csacska izgalom:
hullámos árban ócska kis malom,
Láncokra verve sok-sok éve már
ezüst vizen arany temetésre vár.“ etc.

Mindjárt az első két szakaszban milyen találó mozzanatokot ragad meg. Természetesen ebben a költeményben is, — mint majd mindegyikben — megszólaltat pár búsabb akkordot:

„És közben hull a liszt: örök homok —
S a nagy kerék künn sóhajt és zokog.“

A *Kolozsvári éjjel* sem nevezhető például valami ámulatba ejtő újdonságnak, de hangulatán elrévedezünk s végül a költővel mi is felbúgunk sirva:

„Holdas tetők, virághavas tér
dalok, tüzek, csodák:
Nem az enyém többé! — Ahasvér,
gyerünk tovább!“

Álom a vár alatt c. költeményében a Rapsonnéről szóló székely legendát szövi össze nagy leleményességgel, képzelt álmával, melyben boldog gyermekkorát áhítja vissza; de hiába:

„Haj, elvesztettem s nem találom.
Kutatom kéz-árnyalta szemmel
s a szemem köddel lesz tele —
fölötte átcsapott a tenger,
tájtékos évek tengere.“

Egyik legszebb kis alkotása az *Éjjeli zene*, melynek finom ezüst hangjaihoz:

„A kislányunk felül az ágyon
és elbűvölve mosolyog.“ —

Hozzáteszem: velünk együtt. Bámulatos nyelvi és technikai felkészültsége, főkéletes, mesteri hozzáértése eredményeként ezer-árnyalafü hangzené-

jével a nyelvesztétikai hatás oly bravuros sikerét éri el nem egyszer, hogy tova ringó »hangpatakjai« szinte a természeti valóság illuzióját keltik az olvasóban :

„Selymit a barka
nrár kitakarta
Sárga virágját bontja som.
Ful, fur az áram
a déli sugárban
s hőkken a hó a hideg havason.

Barna patakja
napra kacagva
s lomha Márosba csengve siet.
zeng a csalorna
zeng a hegy orma
s zeng — ugye zeng, ugye zeng a szived?“ (Március.)

Szinte nem lehet találéokban, kifejezőbben megérzékíteni a március mozgás=teljes, buggyanó kedvű, csupa=ígéret=frisseségű, magával ragadó röpke hangulatát, mint Áprily „Március“-a zengí.

Az előbbi versek vidámszenéjű csilingelő sorai kétségtelenül jellemzőek rá, de a »karmester=ős« leszármazottja nemcsak játékosképességet örökölt, de érzékeny lelket is. Az ő igazi megszólalása valójában búskomor. Költészetének majd minden termékén ez a futam rezeg keresztül, mintegy a hangnemüket szabva meg. De mi hát ennek a forrása? Honnan fakad? Miből táplálkozik? A »Karmester=ős«-ben őstől öröklöttek mondja a mélabút. Ez lenne tehát kérdésünkre a kizárólagos és elfogadható magyarázat? Kétségtelenül ez, ha a főbbi versében másképp is nem nyilatkoznék, s ha nem nyernénk bepillantást lelkének rejtélyes birodalmába: Mivel pedig figyelmes, elmélyedő olvasással az összefüggéseket megláthatjuk, helyesebb magyarázatot fogok adhatni, mivel karöltve egy szélesebbkörű, noha nem kevésbé nehéz problémát is igyekszem megoldani: megkísérlem lelke mozaik=darabkáinak egybeállítását.

Gyermek= s ifjúkorában ő miben sem különbözött társaitól: vidám, gondtalan gyermek volt, amit a verseiben is mondja :

„Mint kisfiúcska jártam itt naponta, (t. i. a temetőben)
valamikor sok boldog éven át,
kis társaimmal gondtalan csapongva.“

Hasonló értelemben ír másutt is :

„Ó én is laktam fényes palotában
s bútalanság volt fehér arám.“

Majd nemes ideálokkal, reményteljesen induló ifjú lett, ki tudni vágyta a tudhatót s ismerni az életet. Beteljesedtek »kusza vágyai«, de bárcsak ne teljesültek volna. Elmondja, hogy ő, a szomjazó csavargó«, messze járt, volt halálos örvények felett, az élet, portájáról kiverve, kálváriás utakra kergette. Csalódott mindenhol, mindenütt, a világban, az emberekből. Amerre ment (pl. »vonaatra város«) »sötét csoportok vérről deklamáltak« és »testvért szeretni emberül« nem lehetett, pedig

„Én gyűlöletre nem születtem.“

Ezek után némileg meg fogjuk érteni vágyát :

„Nagyon szeretnék vtsszamenni :
a hallgatás barlangja vár,

ahol a vérem dobbanását
tanultlan csendben hallanám.“

Nemcsak az átöröklés, hanem az élet arculcsapásai azok, amik őt annyira melancholikussá tették. Áprily a maga szerencsétlen életét ősi átoknak tartja: Szinte ezzel hitegeti magát. De talán nem is annyira hitegetés, áltatás akar ez lenni, inkább csak annak tűnik fel, mert költőnk sajátságos, zárkózott karakterénél fogva egyéb körülményekről, — keserű csalódásairól, meg hasonlóságáról, fájdalmairól — mintha nem tartaná élőnek vagy inkább érdemesnek nyíltan és hosszabb ideig panaszkodni a nagy publikum előtt. Mindezek ellenére az állandó elégikus hang; s az allegorikus köntösbe burkolt vagy egy-két szóval elárult tiltakozásai, néma lázadozásai így is eleget mondanak. Felvetődik azonban egy újabb, még pedig igen is érthető kérdés: mit csinál az ilyen lélek, hol fog megnyugvást keresni? Ha elgondolkozunk a szavain:

„Tudás fájának áldozatja lettem;“

és megfigyeltük egyéb nyilatkozatait is, melyek többé-kevésbé sejtetik, hogy beletutált a civilizált világba (»Idegenül ver itt a szívem, sok itt a zaj, sok a sugár«), könnyen ráismerünk a romantikus idealistára, s mint ilyenről már majdnem feltétlen meggyőződéssel tudjuk, hogy a rousseau-i jelszavat vallva: »Vissza a természethez! — annak követője lesz. Helyesen gondoltuk. Nem egy versében vágyik vissza a csöndes magányba, az egyszerű emberek közé, s olykor fájó emlékezéssel jut eszébe, mily balgatagság volt nem ott maradni a romlatlan természet kebelén. Gondoljunk csak az alábbi költeményeire: *Nostalgia*, *Feldkirchi hangulat*, *Juhok*, *Falusi elégia* stb. S csakugyan némiképp megnyugszik a természettel való nagy egybeolvadásában, mely érzés újabb egynéhány szubtilis hangulatú lírai remekének ihletője. Ilyenekül idézem a következőket: *A hegyek*, *Halálmadár*, *Szalonkales*, *Marathon*, s természetesen a megelőzőleg tárgyaltak közül is akadt sok, igazán meglepő szépségű.

Előző megállapításaim kiegészítéseképp meg kell jegyeznem, hogy ő egyáltalán nem harcos romantikus. Nem törekszik a világot saját elképzelésének megfelelően átfórnálni. Mivel pedig csalódásai oly erősek, hogy a szabad természethez való menekvése sem hozza meg teljes életörömét: mi sem természetesebb, minthogy fájó földi sóhajai — átszárnyalva az árnyékvilágon — az égi tájak felé tartanak. Rendkívül nagy szerep jut költészetében a halálnak. De nem mint misztérium érdeklí lírikusunkat, s így hiába is keresnénk írásaiban erről szóló tépelődéseket. Nem »izgatja« őt ez a téma, s ezért nem gondolkodik arról, csak arra gondol még pedig unos-untalan, mert odavágyódásai is folytonosak: A rút életből

„mióta visszatért, a lelke árva
s csak hervadásra gondol és halálra.“

Korán elhunyt testvére sírjánál szinte irigykedve kérdi:

„Mért csak neked jutott a nagy kiváltság
az ifjan-elmulás felségjoga?“

S megható szomorúsággal folytatja:

„Mégis, ha szánva, sajnó életemnek
cserébe kérnéd megmaradt telét,
csöndes Testvérem, mert nagyon szeretlek,
el nem fogadnám a kínált cserét.“

Pedig mennyire óhajtja már az élet kapuján való átjutást... Mikor az utált, zajos világból „*A hegylakók*“ közé vetődik, még őt is eszébe jut a halál, noha ennél békítőbb környezetet nem tud:

„— itt én se lennék
néma lázadó —

csak végtelenség
tisztá dallama —“

„Én itt meg tudnék
szépen halni ma.“

Ez a jellemvonás, az állandóan a végtelenséget hívogató tekintet adja magyarázatát annak, hogy a témáit képező tárgyak, személyek vagy most indulnak a mulandóság felé, vagy már a múltéi, tehát csak emlékek számára. E körülmény egyúttal érthetőbbé teszi a melancholikus póéta elégikus megszólalását. Ezt a költészetre oly jellemző hangnemet majd sohasem cseréli fel másikkal, pedig volna oka rá mikor egyéni csalódásait hallgatásra szorítják a még mélyebbre ásó faji tragikum és honvesztés szörnyüses kinjai. Mindhiába. Honfitársait kíméletlenül ostorozni, hibáikat süket fülükbe harsogni, lángszavakkal tette serkenteni őket; megbántóira a gyűlölet és kétségbeesés borzongató álmait szórni ő nem tudja. Legfeljebb mindig diszkrét hangjába több keserőség vegyül, mint például a már említett „*Kolozsvár éjjel*“=ben, vagy a „*Höllő-ének*“=ben. Kétségbeesésének kifejezését erősen gátolja az a hatalmas hit, amivel sohasem szűnik meg remélni egy jobb jövőt.

Az elmondottakból természetesen nem következik nyelvének erőtlensége. Sőt olykor egyenesen Berzsenyiével vetekedő a stílusa erő és kifejezőképesség dolgában. Ennek demonstrálására idézem a döbbenetes víziókat láttató „*Vihar után*“ c. verses valóság néhány sorát:

„A völgyön tompa rengés reszketett át,
a földindulás rémével rokon.
A szürkületben, vízcseppek remegtek
a bordás, óriás páfrányokott.
Bölely=felhőkön mennykővek robottak,
lobos tűz csattant egy magas tetőn.
A szakadékok dörrenő ölében
vizek rohanlak szikla-rengetőn.“

Épp így citálhatnám azonban a „*Patroklos alszik*“, „*A hegyek*“ vagy „*A márványunk meséje*“ c. költeményét is.

Szólhatnék még stílus-tulajdonságairól, rimeiről, de ezeket most mellőzöm. Annál is inkább, mivel ez a tárgya „*A rim*“ c. igen ügyes és találó versének. De nem hagyhatom szó nélkül azt a meghatározó szerénységet, amellyel „*Ajánlás*“=ában találkozunk:

„ne haragudj: nem volt virág,
De pusztá kézzel mégse jöttem:
hol a halál nagyon zenél,
szíromtalan csokrot kötöttem,
piros bogycé, piros levél.“

Kedves nekünk ez az igénytelen és resignált hang, mert őszinte, s mert versei olvasása után mégsem kell elhinnünk. Igenis: érezzük, hogy szép és értékes virágcsokrot kaptunk, mely hosszú időre betöltötte lelkünket finom, ritka illatával. Hogy a »halál nagyon zenélt« mikor gyűjtötte, ezt el hisszük e szép lelkű »bánat-királyfinak« s így legfeljebb ráolvassuk a „*Halálmadár*“ c. költeménye pár jellemző sorát:

„Csak, az tud így zokogni, aki árva
S tavasszal hontalan keres tanyát,
Csak annak bűghat így a szíve fájva,
Akit halálos bánat űz tova
Lappangtató, sötét erdő — magányba —
S meg nem vigasztalódhatik soha.“

Úrfelmutatás a hegyek között.

*Virrad. A messzi nyáj kolompol,
és itt nincs templom — nincs kolostor.*

*A hajnal, mint szent pap —
fehér felhős karingében
megjelenik a magas hegytetőn.*

*S míg a napot — fényes szentségét az Úrnak,
szelid s halk áhitattal emeli az égre —
feltör, a mélyből a ministráns csengettyűje, —
Valahol egy messzi nyáj kolompol.*

*Én láttam őt. Velem volt,
ki templomban sohasem térdepelt még
leborult a gyepre s úgy imádkozott.*

HERDA LÁSZLÓ.

TEMETŐBEN.

*Temetőben, oh mennyi, mennyi sír
és szebbnél-szebb márványos oszlopok;
rajt' aranybeíúkkal vésett szent ígék.
Ilyen lesz sírom, ha egyszer meghalok?*

*Nem. Én ilyesmire soh'sem vágytam,
mit nekem a pompás kőkeresztek;
Csak virág hulljon sírjára annak,
kit az életben megköveztetek.*

HERDA LÁSZLÓ

Ilyen az élet . . .

Irta: Szalay Gyula.

I.

Pétery végig olvasta az újságot az utolsó betűig s csak azután fordult a feleségéhez:

— Kelemen doktort megválasztották Dezsőházára községi orvosnak.

— Igazán? Nem hiába vették biztosra a dolgot. Margit már a bútorf is átszállította az ottani sógoráékhoz, — kapott a beszéden az asszony. Tegnap óta ez volt az úrának az első szava. Azóta duzzogtak egymásra.

— A napokban már át is költöznek véglegesen, — indult meg a szó a férfiből.

— Látod Feri, más milyen szerencsés! Kelemen doktor még egészen fiatal és már olyan nagy helynek, mint Dezsőháza, lesz a főorvosa, mink meg itt poshadunk össze ebbe a sárfészekbe!

A szemrehányást Annie szakította félbe. Nagy szelesen jött fel a lépcsőn:

— Anya, jönnék Kelemen bácsiék. Jön Laci is, most fordultak be a lügasba.

A doktorék lassan jöttek.

Különös, ünnepélyes arcot vágtak. Látszott, hogy búcsúzni akarnak. Bementek.

Csak Laci, a Kelemen kamasz fia, meg Annie maradtak künn a verandán. Laci nagy kényelmesen belevágta magát egy kertiszékbe. A nap épen előbbült a nagy jegenyé mögül. Annie elhúzta a vörös függönyt és jeült Lacival szembe. Lehajtotta a szöske fejét és várt, mit kezd a fiú.

— Mért olyan szomorú kis Annie?

— Sajnálom, hogy *maguk* elköltöznek innen. —

— Laci úgy érezte, mint tizenhétéves Don Juanhoz illik, hogy ez a *maguk* csak neki szólhat egyedül. Mit is sajnálná Annie az anyját, aki mindig a ruháját kritizálja, vagy az apját, aki két hébe szól egy szót.

— Ne higye ám, hogy örökre itt hagyjuk ezt a falut. Legalább is én nem. Leteszem az érettségít, azután festőművész leszek.

S most kitört belőle a szerelmes diák szentimentálistmusa, mikor hozzátette: Akkor majd visszajövök magáért!

Erre a nagy mondásra biztosan készült a fiú, mert mégis csak halatlan bátorság ilyet kiengedni a száján egy hatod-gimnazistának, akik még ma is középkori troubadour-lovagok utolsó képviselői a földön.

Annie elpirult. Majd felvetette nagy kék szemét a fiúra. Annak a pehelytelen arcát rózsaszínre festette a függönyön megtört napsugár, meg az

a belső hév, amivel elárulta a nagy fítkot. Annienak nagyon tetszett. Szinte alig mert szólni, hátha valami bolondságot mond, amikor — hiszen regényben úgy olvasta — valami nagyon szépet kellene mondani.

— Mondja, olyan festő lesz, mint Kovács bácsi, aki a Grün boltos cégtábláját festette?

— Ugyan, hogy gondol ilyet kislány. Kovács bácsi nem művész, ő csak *amolyan* festő, tört ki a fiúból a sértett önérzet.

De Annienak csak Kovács bácsi járt az eszében.

— De Laci, ő azt mondta apusnak, hogy ő is művésznek készült. Münchenben és Párisban tanult festeni, Dehát rosszak az emberek. Tudja, mikor ezt mondta, mindig arról panaszkodott, hogy milyen szemtelen bogarak vannak itt ebbe a kertbe. Mindig a szemét kellett törülgetni; erővel bele akartak menni.

Laci úgy érezte, hogy egy kicsit megingott a lába alatt a sziklasziárdnak képzelt talaj, de azért elszántan válaszolt.

— Kovács bácsinak biztosan nem volt tehetsége. Az én rajzaimra azt mondta Gálos tanár úr, hogy Isten ellen való véték lenne nem képeztetni magamat. Világhírű ember lehet belőlem. Pedig Gálos tanár úr igen szigorú ember, nem szokott senkit dicsérni; meg érti is a dolgát.

Erre már Annie nem felelhetett semmit, mert belülről kikiáltott Kelemenné:

— Laci gyere be búcsúzni a bácsitól meg a nénitől!

— Laci besonfordált, a kis Annie is kitörülte a szemébe lopakodott könnyüt és ő is elvegyült a búcsúzóik között. Laci vigasztalta.

— Ne legyen olyan szomorú Annie! S mikor senki sem figyelt rájuk, hozzátette: Visszajövök!

De Annienak csak fájt a szíve. Mikor mindenki elment, egy keresztet karcolt arra a székre, amelyen Ő ült utóljára, hogy össze ne tévessze egy másikkal. Ettől fogva minden alkonyatkor ebben álmodozott.

II.

Fóthy Dezsőné, Pétery Anna a legszebb asszony és a legjobb anya volt a vármegyében. Elörökölte az apja verandás házát, még a kerti székek is megmaradtak, csakhogy a keresztesben most az ura ült ebéd után mint jó férjhez illik, szórakoztatta a feleségét:

— Ma egy vándorpiktornak adtam engedélyt házalásra. Valami üvegre festett figurákat árul. Igen gyenge dolgok.

— Hogy hívják? — kérdezte az asszony,

— Bizony én nem emlékszem a nevére. Azt beszélgetik, hogy annak a dezsőházi Kelemen doktornak az elzúlótt fia, akinek olyan nagy botránya volt a felesége miatt. Szegény szerencsétlen ember! Mindenkit elveszített, akit szeretett.

— Anna asszony nem szólott fölbe egy szót sem. Felvette az asztalról az újságot s úgy tett, mintha olvasna. Közben eszébe jutott az a régi búcsúzkodás. Akkor is így süttött ide a napsugár, csak hogy akkor tavasz volt, most meg nyár. — Még a vörös függöny is ugyanaz, mint akkor, a fák is ép úgy bólogatják az ágaikat, csak a szőlőlugas fehér lécei szürkültek meg azóta, — s egy összetört férfireménységgel kevesebb van a földön.

Anna úgy érezte, boldog lehet, hogy falun maradt.

A lugas felől, egy férfi közeledett. Kopottas ruháját mormogva, bizalmatlanul szaglászta a Néró. Arcán mély barázdákat szántott a Gond ekéje. Ha nem tudta volna, hogy az aki jön, Kelemen László, nem ismerte volna meg soha.

Dezső dühösen morgott a foga közt:

— Megmondtam ennek a csavargónak, hogy hozzánk ne jöjjön, mi nem veszünk semmi mázolászt. És a disznó még cukrot ad a Nérónak. Én nem várom még, nagyon goromba lennék hozzá. Adj neki valami alamizsnát, aztán hadd menjen. Szemtelen fráter! — s nagy dühösen felállt és bement.

A férfi arca biborszinű volt, mikor fellépett a lépcsőn.

Talán megismerte az asszonyt.

Talán meghallotta, mit mondott a férje.

— Csókolom a kezét, nagyságos asszonyom! Méltóztassék művészi üvegfestményeket vásárolni. Minden finom szalonnak díszére válhatik.

Úgy beszélt, mint egy született utazó.

Az asszony csak nézte nagy szomorúsággal:

— Így kell találkozunk. László?!

A férfi nem birt semmit szólni. Csak a homlokán húzódtak feljebb a ráncok. A halántékára két nehéz verejtékcsepp kéredekedett. A kezében remegett a piszkos rongy, amivel a poros üvegeket törölgette.

Az egyik csörömpölve hullott ki a kezéből. Ezer darabra tört a kövön.

Az asszony megrettenve ejtette ki a kezéből a virágot, aminek a szirmait tépte a nagy hallgatásban. Egyenesen a cserepek közzé!

A csörgésre Fóthy Dezső is kijött.

— Na, mi az, mi tört el?

— Véletlenül leesett egy festmény és eltört: Légy szíves fizesd ki az árát!

Fóthy fizetett. A festő lassan felszedett minden cserepet. Valami köszönést dadogott, aztán elment.

Az asszony lopva utána nézett, majd róla le a földre.

A virág nem volt ott.

A férfi pedig a nyomortanyán, ahol lakott, elővette a hervadt őszi rózsát és ettől fogva minden alkonyatkor erről álmodozott.

KI VAGYOK?

*Pogány hun igric volt az apámnak őse
S ha felzendül kobzán a harci ének,
Kigyult arccal köréje gyülekeztek,
Sebhelyes férfiak, szilaj legények.*

*Sátorban hált, vad volt a lelkevágya,
Urának a fénylő Napot nevezte,
Együtt járt-kelt prédáló sereggel
S kemény csatában érte el a veszte.*

*Jámbor kis apród volt anyámnak őse;
Komoly, szelid pap oktató a hitre
És asszonya után az imakönyvet
Reggel mindig misére dómba vitte.*

*Fehér volt bőre, öltözete bársony
S édes dalt pengetett egy méla hárfán.
De csak kacagta őt a büszke úrnő
S úgy hervadt el szegényke búsán, árván.*

*Hát én? Bennem mindkettő vére lángol
És a bensőmet mohón emészti, dúlja:
Talán mint harcok kürtöse halok meg,
Vagy mint egy asszony gyöngye Trubadurja.*

MIHÁLY LÁSZLÓ.

A pamiri magyar tragédia.

Irta: *Mihók Béla.*

Ahol a zordon, félelmetes sziklakolosszus kopár gránitcsúcsával az égbe fúródik és hófehér szakállát fűroszti a napsugárban, a négyezer méternél magasabb Kaufmanin szorosban a Pamir fensik északnyugati őrcsúcsán egy magyar huszár vágatott.

Szinte hihetetlen, hogy a keleti mystikumok legelrejtettebb zugában, hol Kína, Tibet, India és Turkesztán az évezredekken át féltve őrzött titkai-val összebújik, a fakirok, dervisek, multák e szent földjén egy atillás magyar huszár vágatson. Szinte hihetetlen, hogy a titokzatos Pamiron, a keleti nagy titok szűzhelyén, hová fehér ember lábát még nem tette, egy atillás magyar huszár végigszáguljon arabs táltosán.

Pedig úgy van, Szele János zupás magyar huszárkáplár vágat fehér lován. A ló már nem bírja az iramot, patkótlán patája meg-megcsúszik a deres sziklaúton, szájából a rohanás habja tajtézik. A huszár könnyedén ül a ló nyakán, szontos, kemény sziffyaarcát a borzalom torzítja el. Valami rémes dolog történhetett... eltorzult arca hangtalanul is beszél az ismeretlen borzalomról.

A huszár eráris osztrák sarkantyúját az állat oldalába vágja, amitől az érzékeny arabsló megnyúlik s halkán, mint a hatyú a vizen úszva, rohan tovább.

A Pamir, mint egy mesebeli elátkozott tündérvár szunnyadozik a rejtelmek mystikumában. Sötét barlangok, fantasztikus sötét üregek, félelmetes szakadékok sorakoznak a hágón fölfelé.

Mennyi véres mese, átkozott valóság, szörnyű gyilkosság, rablás, embermészárlás történt már ezen a hágón. A kara kirgizek, kasmirok, üzbégek, kásgár-szántok s az afgán-kurdok internacionális rablólhada tartotta emberemlékezet óta hatalmában ezt az óriási kőbirodalmat. E megközelíthetetlen sziklarenetegből ki-kirándulva, állandó rettegésben tartották a turkesztáni Ós, Andizsán s Margelán városokat, a gazdag kínai Kazsgárt, sőt a Hindukuson átkelve, az indiai Dardisztánba is elkalandoztak, honnan rendszerint gazdag zsákmánnyal tértek vissza. Afganisztán pedig e veszedelmes rabló nép támadása ellen az Okszus folyó a híres Kala Pár Panózsa várat építette a tenger színétől 2500 méter magasságban.

Ma e rettegett rablófészek az Ázsiát fenyegető kommunizmus ellen szent védővár, a rablók a szentháború szabadsághősei, a Pamir pedig az antifolsevizmus bázisa lett. Ma az indiai alkirály, a tibeti szent szidónius, a perzsa kormány, a londoni hadügyminisztérium, a kínai császárság, Törökország, a szemerjei fehér csapatok, a bucharai emir, a chivai chán, vladivosztoiki japánkülönítmény, a titkos afgán nemzetiszövetség vagy pénzével, vagy fegyverével, vagy katonájával, vezető embereivel érdekelve van a pamiri rablóknál s a multban megvetett útonállók szerencsés operációjától mindegyik a maga különböző számításának előnyeit várja.

A huszár ló nélkül ért le a völgybe. Atilláját levette szaladt a rizsföldeken tovább. A völgyben a forráság 50 fokra hágott, a sziklák, mint egy hatalmas kemence falai süítették a temérdek dinnyék indáit.

Szele a jólismert úton rohant tovább. Arcáról csak úgy csurgott a

veríték, kacár kis huszársapkáját fejeéről lekapta s belésével letörölte arcáról az izzadságot. Ahogy a rizsföld végére ért, a nádasból két vörösturbánú kurd ugrott a huszár elé. Szele egy pillanatra visszahökken, revolveréhez kapott, de megismerve a rablókat, valami jelszót mormogott, mire mind a hárman eltűntek a nádasban.

A két kurd és a huszár jóideig bolyongtak a nádas labirintusában, míg végre egy pompás tisztáshoz értek. A tisztáson öt hatalmas hadisátor állt. A legdiszesebb sátor mögött piláfot főztek a szolgák, a bejáratnál két marcona rabló állt őrt, görbe khindsállal a kezükben.

A kommunisták elleni szentháború fővezére Madamin bég épen haditanácsot tartott, mikor Szele halálfáradtan a sátorba belépett.

Egy ritkaszeűségű, pazar fikinszőnyegen keresztbe tett lábakkal körben ültek a hadiméltóságok. Madamin ült a főhelyen, előtte egy arannyal kivert csilim (vizipipa) füstölgött, amiből nagyot szippantott és továbbadta a többieknek. Madamin a megteszesült muzulmán méltóság a keleti izlés féktelen pompás gazdaságában ragyogott a temérdek gyémánttól és drágakőtől. Kővér nagy alakja a drága damaszkszusz selyem halátban szinte elveszett s a fejbúbján pompázó kis fibitejka az ázsiai szövőművészet legremekebb példányaiából való volt. Madamin jólápolt olajbarna kezét a mellette ülő kopottas ruhájú, de fess fiatal »ausztriák« (mint Madamin hívta) vállára tette. Ez Madamin kedvence, a szászrégeni erdélyi fiú Czank, hadifogoly zászlós volt. Madamin másik oldalán a híres sánta Irgács pamiri rablóvezér utódja (Irgács t. i. egy kommunista elleni harcban Kokand városa mellett, hol a lovát kilőtték alóla sántítva próbált menekülni. Az oroszok sántításáról felismerték, üldözőbe vették, de elfogni még sem tudták, mert üldözői előtt kardjába dőlt.) a ravasz s kegyetlen vérszomjas Chalchodzsa ült. A sok turbános hadiméltóságokon, fővezérekén, rablógenerálisokon kívül még két elegáns, fiatal angol tiszt az indiai hadseregből, egy pár civilruhás törökiszt, kik Szibériából szöktek meg, három élteesebb orosz főtiszt s a budapesti MTK hatalmas nehézsúlyú athlétája a közkedveltségnek örvendő magyar hadifogoly, György mérnök, a pesti első honvédegyalozezred hadnagya vált ki, kit erőszakkal raboltak el a chodzsentti fogolytáborból, mert Irgács megtudta róla, hogy nagyszerűen ért a puskapör gyártáshoz.

Ős és Andzsián kommunista városok éjjeli támadását tárgyalták, mikor Szele a sátorba betámolygott s csak annyit mondott: „gyorsan... chalchodzsa banda az ősi magyarokat... a mocsárba...” — s a másik pilálatban mint egy kivágott fönk esett végig kimerültségtől a sátor bejáratán.

A megzavart haditanács nem értett mindebből egy szót sem s nem tudták mire vélni Szele káplár ájulását. Csak Czank, mint egy sebzett figuris ugrott talpra, Chalchodzsára akart rontani, de még idejében visszatartotta magát, csak felhördült és kirohant a sátorból; kint felugrott az első pejre s elfűnt a nádas rengetegében... Nemsokára éles trombitaszó sikitott az emberőő hőségben, Czank hívta fanatikus lovasait. A nádas egyszerre megremiegett, fegyveres lovasok törtek elő s mint a fáltsok rohanták, repültek az üzbég csodalovasok mérges magyar tisztjükkel az élen.

Ős a Musztág-Tau és az Álaj hegyköösszusok kies lejtőjén épült, csodaszép kis városka. Fergána elfoglalása után 25 évre alapította Szkobelew tábornok. E gyönyörű hegyóriás buja völgyében, mintha csak az édenkertje lenne, úgy mosolyog a fenséges természet. Frissvizű patakok, vadrózsa

erdők, rikitó madarak, sötétzöld, apró, dúslevelű fák, bűgő vadgalambok ezrei, hófehér vattarózsák beláthatatlan tömege olyan színessé, olyan elragadóvá teszi a völgyet, hogy az ember egész életében itt szeretne élni, ha a pamiri rablók nem volnának a világon. Ebben az Istentől elkényeztetett völgyben fekszik Ós, a turkesztáni kultúra legutolsó védőbástyája, a keleti burzsoázia üdülőhelye, az ázsiai Marienbad.

A cárizmus bukása után Ós is kommunista s a mosolygós, mulató, zenés fürdő komor, vérrel itatott vára lett a turkesztáni kommunistáknak. A pamiri rablók s a muzulmán szabadsághősök állandó támadása arra az elhatározásra bírta az ősi előjáróságot, hogy még a cári időből bentfelejtett 72 magyar hadifoglyot a legközelebb fekvő nagyobb városba, Andizsánba küldje.

Négy árba (a bennszülöttek óriáskerekű szekere) hadifogoly nyomorúsággal, rozsdás, ócska csajkákkal, ládákkal, hét-nyolc évet kiszolgált csukaszürke rongyokkal, pokrócdarabokkal, hátzissákkal tetősen felrakva nyikorgott a madali-i mocsár műútján. A mocsár Ós és Andizsán közt terült el, amit Madali kokandi chán, a nagy Tamerlán kortársa jóval az orosz hódítások előtt egy hosszú műúttal szelt ketté s így Óst Andizsánnal összekötötte. A sással, náddal benőtt óriási terület a gémek, vadlibák, vizimadarak, kigyók, csúszó-mászók birodalma. Néha arra vetődik egy-két éhes tigris, vaddisznó, medve, de ezek vagy belevesznek az ingoványba, vagy megérezve a veszedelemet, még idejében visszamenekülnek.

Ezen az úton bandukolt négy megrakott árba után a 72 magyar. A szerencsétlen hazállaok menetét Lengyel honvédszázados vezette. Nem lehetett megkülönböztetni, hogy ki tiszt, ki nem, mert a több éves fogság nyomorusága egyformára örölte az embereket. A tiszt, az altiszt, a közlegény, a szolga egy volt... ember, testvér és mint egy nyomorgó nagy család élt addig rang, gőg, jog és kötelesség nélkül, féltett szeretetben a 72 magyar.

A jobbívő reményétől felizgatott szegény fogolytársaság hangosan beszélgetve haladt az úton. Nem félték senkitől, hiszen a csukaszürke megvédi őket, hadifogoly még az ördögnek sem kell. A kommunisták nem bántják, a bennszülöttek kikerülik, a gavallér rablók még adnak nekik, tudják, hogy nincs senkiök, semmiök.

A maláriák méhében, a halált gőzölő mandali-i posványban törölmetszett magyarnóták, mint megijedt pacsirták keltek szárnyra. Szomorú, búsuló, keserves fogolynóták sirtak az érzéketlen mohamedán pokol sásai közt. A hadirongyokban bandukoló 72 magyar csak testével cammogott a posványkaftanban, lelkük, a szabad, bilincselhetetlen lelkük tovatűnt, elrepült messze-messze, az édes, meleg otthonba. Nem is látták a sásban szünnyogokra vadászó óriási skorpiót, nem hallották a kigyósziszegést, nem érezték a malária nedves páráját, — helyette látták... a legszebbet a világon, a rég elhagyott otthon, hallották anyjuk, feleségük, gyermekük hívó szavát, érezték szüleik ölelését, hitvesük csókját, gyermekük kedvességét... hiszen hátha nem is Andizsánba, hanem egyenesen hazamehetnek.

Mint a bűgő bús gerlicére az ölyv, úgy csapott a zsembékban elbujt rabló chalchodzabanda a dudorászó, mit sem sejtő, szerencsétlen magyarokra.

A muzulmán fanatizmus, a fehérek elleni elképzelhetetlen vak gyűlölet kivetkőztette a gyaurvérre szomjazó hordát minden emberiségéből, és vadabbak voltak, mint az emberevők, szomjasabbak, mint a feneva-

duk, kegyetlenebbek mint az európaiak és szívtelenebbek mint a gazdagok. A Pamir, Hindukus, Karakórum szülőfői, kiknek fogalmuk sem volt a világháborúról, hadifoglyorról . . . a szerencsétlen magyarokban a gyaurt, a fehéret, az ádáz ellenséget látták, aki ki akarja kutatni a Szent Pamir rejtett titkait, el akarja foglalni a megmaradt kis földjüket, elhurcolni gyapotjukat, rizsüket, mazsolájukat, állataikat, feleségeiket, megölni a mohamedánt, rabbát, koldussá tenni a muzulmánt . . . és a bűnös angol-orosz gyarmatpolitikának a 72 ártatlan magyar hadifogoly lett a vértanúja.

A bestiaemberek szent gyűlöletükben felhördültek és mint az éhes tigris, ha védtelen zsiros falára lálál, merészek, kegyetlenekek lettek. Mikor az első fényes chindzsál kirepül hüvelyéből, mint a viharba kitétt anyátlan gyermekek búznak össze a foglyok, nem merik hinni rettenetes végzetüket és szóltanul, tágranyilt szemmel nézik a körülöttük ordító, vérben forgó szemű bestiákat.

De mikor az egyik chindzsál a menet élén haladó Lengyel százados fejét tőből lemetszi, a 71 magyar egetrázó kiáltása főr fel segítséget esdve az égbe.

Az elcsüggedt. kiéhezett karok egyszerre megizmosodnak, a szívek, érzések meghalnak, mindenki herkulés, mindenki tigris lesz s kiabálva, ordítva parancsolnak maguknak életet a szegény halálraitélték. Csak Lengyel százados néma . . . fejnélkül még egyszer térdre áll, de azután visszaesik, izmos nyakából forró, piros vére bugyog. Az agyagos, nedves föld nem szívja magába az ártatlan vért, hanem vastagon megaludva, mint a kimuló élet quintessenciája a fejnélküli nyakat hat ócska kis aranycsillagjával együtt betakarja.

Órjöngve dühöngött a halál. Torkonmetszett emberi jajok csak fáradtan gázoltak a mocsáron át, mégis a hörgők, sipítók, könyörgők, átkozók, parancsolók, ordítók félelmetes chaosa elnémitott minden más hangot a környéken. A hideg folyondár szájalommal ölelt át egy nyakat s a megcsonkított gégecső a kihűlő szív utolsó sóhaját bugyborékolta a piszkos, pocsolós mocsárba. Egy cafatokra vagdalt, vértől borított főhadnagy a halálusában magával ragadja gyilkosát . . . a kurd megcsúszik s lezuhan a haldoklóval együtt . . . a zöld posvány felkavarodik, a magyar és a mohamedán elmerül, csak a kurd véres kardja, mint valami acél felkiáltójel csillog a sásban fennakadva, de aztán az is elmerül. Egy szélesvállú hatalmas hadifogoly óriás, kivetkőzve emberi mivoltából, mint egy halálrasedzett fenevad csattogtatta fogait, botjával felfogta a feléje sújtott vágásokat, a közelállókát hatalmas karjával elkapta, magához szorította s kinyomta belőlük lelketlen lelküket. Hat-hét rabló fetrengett már lába alatt, kinek fülét, orrát üfötte le, kinek a nyakát harapta át, kinek a mellét zúzta be vagy lábát-kézét törte el . . . ütött, vágott, harapott, ölt, puszított, míg az egyik nyomorult rabló hátulról — mialatt ez két kurdol egyszerre fojtogatótt — hátba nem szúrta. Az óriási felhevült mellkas sipított, mint egy kilyukasztott fújtató és a hatalmas véres test elernyedve, fogát csikorgatva zuhant a lábánál fetrengő halálrasedzett gyilkosokra. A többiek is így harcoltak, fizkörmükkel, fogukkal, még el nem hullottak a borotvaéles chindzsáloktól. Hiába minden rimánkövés, könyörgés, dac, bátorság lélekjelenlét . . . nincs menekvés. Meg kell halni. Kiért? Minek? A fényes damaskuszi chindzsálok tovább villongtak a levegőben és fényes drága magyar szemek homályosodtak el örökre. A halál e rémséges koncertjében csak a hörgők és könyörgők szerencsétlen esdeklése hallatszott.

„ És mire a pillanatra hazaszaladt lélek letörülte érte bánkódó, szegény aggszüleinek keserű könnyeit, lecsókolta hitvese homlokáról a féltékeny szerelem maró kinját, megsimogatta gögicsélő gyermeke borzas kis fejét és visszatért . . . a feheteflen, kopott, megkínzott testét nem találta schol. A rimánkodás, könyörgés, halálhörgés a mocsárba fült. Kis vérfoltok jelezték a zöld posványban, hogy ott egy-egy reménykedő, hazavágyó élet sülyedt el nyomorultán, ártatlanul örökre.

Szele reszketve, halálsápadtan bújt elő. Ő mint Madamin futárja volt az egyetlen szemtanuja ennek az égbekiáltó bűnnek. Az elkeseredettség, a düh és a megtorlás maró fájdalma vitustáncot járt felkorbácsolt lelkében, nem tudta mihez kezdjen, hová menjen. Mint egy lesujtani akaró istenharag állt az utszélén, mikörben a bozótban egy sebéit kötözgető kurdot pillantott meg, de a másik pillanatban már rá is ugrott és az atillás huszár a turbános mohamedánnal mint egy lehetetlen kubista groteszk hempergett az út porában. Mig az egyiket a gyűlölet, a másikat az elkeseredés tette izmossá, szívóssá és szótlannul, de annál ádázabban vivta a két ember halálos párviadalát. Hol a sujtásos kék attila, hol a selyem tarka kaftán kerekedett felül. A gyűlölet és az elkeseredés harapta, ütötte, fojtogatta egymást . . . míg végre az elkeseredés győzött. A kaftános kurd hörögve fetrengett a földön. A huszár mint a macska ugrott talpra, arcáról az izzadság vérrel összefolyva verejtékezett. Szele most egy pillanatifig sem hagyta a barna démont nyugodni, hanem sarkantyús csizmájával a rabló torkára lépett s a nyomás alatt a muzulmán mint egy nagy varangyosbéka kinyúlt. A káplár felkapta az alélt kurdot s egy elkeseredett lökéssel a 72 ártatlan magyar sirjába dobta. A vékony sár nagyot cuppant s a mocsár telhetetlen halála habzsolva nyelte el a gyilkos muzulmánt.

Szele kissé megnyugodva, némán bámult a 72 magyar borzalmas sirjára, mundérját leporolta, összekarmolt arcát letörölte, megrázkódott és elkezdett eszeveszetten szaladni.

A turkesztáni nap, mint egy óriási vörös golyóbis befúródott a mindenség azur kapujába s onnan égette a mocsarát. Utálatos sárgászöld skorpiók verekedtek a kövérlevelű sások alatt, kigyók, gyíkok, óriási békák játszadoztak a posványban, a mocsárra mérges, forró köd feküdt és a Pamir, az elátkozott tündérvár égigmeredező csúcsával állt a látóhatár szélén.

A madalii úton lódobogás hallatszott. Marcona, napbarnított, borotvált fejű, szakálás üzbég lovasok vágattak a mocsár utcáján. Arcukon az ázsbái virtus, a halált lekicsinylő dac ült. Rikító selyemhaláljuk, a hófehér turbán, aranyal himzett bársony tibitéjkájuk, lakkcsizma, perzsa lótakaró, színezüst lószerszám, arabsparipák, a drágakövekkel kirakott fegyverzet csak jómódra parancsolt következtetni . . . szereztek, életük kockáztatásával, mások élete árán szereztek de nem lopták. Paracsnokjuk volt a legegyszerűbb! Jó ló, egyszerű erős szijjazat, angol nyereg, két frommel pisztoly. Mint az erdőben a sok színeskalpagú pöfeteggomba közt a szerény gyöngyvirág vált ki e színes társaságból Czank zászlós egyszerű daliás alakja. Kopott csukaszürke ruhája csinosan rásimult kacsú derekára, erős férfias melle belső felindulásától hörgött, arcán a megtorlás kemény elszántságát eltompította a nagy fájdalom, a bajtársi részvét.

Érthetetlen üzbég vezényszó hallatozott. A csapat megállt. Czank első-

nek ugrott le lováról. A kantárszárát odadobta szolgájának, a magával hozott pamiri rablót, Cchalchodzsa spionját, a tragédia felfedezőjét feloldotta a köfelékek alól, ki őt épen oda vezette, hol pár órával azelőtt Szele a kurdot a pokolba küldte.

A zöld mocsár posványa még nem itta be teljesen az ártatlan magyar vért s itt-ott kisebb-nagyobb foltokban mint megannyi bordó bársonydarab, piroslott megaludva egy-egy örökre elaludt élet. Ott egy gazdátlan véres fejen egy szürke kis mocsári madárka ugrált csipegve, örült az életnek s örömeiben kis csőrével bele-bele csipett a megüvegesedett savós halottszembe. A sások közt fennakadva, közvetlen az út előtt egy föből lemetezett fehér, meztelen kar világított. A köröm beleette magát a tenyér húsába s a halálusában megmeredt görcsös kéz világosan mutatta az elmerült test iszonyú fájdalmát. A fennakadt katonakéz, mint a magyar mátyrsírnak igazi, stilusos sírköve meredt az égnek s az élettelen katonakarról két magyar szót — amit még otthon a kaszányában tetoválhattak bele — lehetett sírfeliratként leolvasni.

»KIRÁLYÉRT — HAZÁÉRT.«

A kurd spion reszketve nézte Czankot. Czank mint a bálvány állt mozdulatlanul . . . sokáig nézte a kigyókat, gyikokat, békákat, mint falják, falatozzák az aludt embervért. A bordóbársony darabok mint kisebbek lettek s a nemrégén kifolyt isteni emberélet eszenciája, most eledele, tápláléka, életfentartója lett a hideg, nyálkás csúszómászóknak. Czank szemében a düh a könnyel csillogott, szikrázott . . . csizmaszárából egy borotvaéles görbe benzszülőtt »bicsak«-ot húzott elő s azt villámgyorsan a kémrabló mellébe vágta. A rabló hörögve zuhant le a föltésről. Czank szótlanut felugrott lovára, sarkantyúját az állat oldalába vágta és a bambán bámulól, mitsem értő, katonái elől egy szempillantás alatt eltűnt.

Madamin sátrában még mindég tartott a tanácskozás. Chalchodzsa, a főrabló épen a bucharai emir levelét olvasta fel, ki a pamiri és a szirdarjai együttes offenzívát ajánlja Fergana elfoglalására, mikor Czank a sátorba visszatért. Chalchodzsa félbeszakította a levélolvasást, a föbbieket is idegesen néztek a betoppant villogószemű magyar fisztre, mert türelmetlenül várták Szele rejtélyes ájulásának s értelmetlen beszédének magyarázatát.

— Uraim! — kiáltotta félelmetes elszántsággal Czank — az a rabló emberbestia — s Chalchodzsa mutatót — 72 magyar testvérem ártatlan életéért felelős. 72 ősi magyar hadifogoly költözött át Andizsánba; Chalchodzsa ezt tudta, fanatikus rablóival e szerencsétlen embereket megtámadta, lemészároltatta s a madalü mocsárba dobatta.

Mielőtt még felugrálhattak volna, hogy ki Chalchodzsa, ki Czank segítségére siessen, egy lövés dördült el . . . Czank pisztolyából a golyó s Chalchodzsa testéből a lelketlen lélek hiányzott.

A rablóvezér hirtelen halála, a megtorlás villámgyorsasága elképzelhetetlen felfordulást teremtett a sátorban. Chalchodzsa társai, mint veszett kutyák rohantak a kijáratnak, hogy Czankot elfogják. A puskapor füstje még el sem oszlott, mikor már Czank kiugrott a sátorból, a lövésre bekukuskáló chindzsálos kurdot fegyvere tusával fejbe vágta, felugrott a lóra és mire a rablók kirohantak a sátorból, Czankot már elnyelte a nádas . . . elmenekült.

A tehetetlenségükben örvengő rablók György hadnagyot akarták most Czank helyet felkoncolni, de Madamim s az angol és orosz tisztok erélyes közbelépésének következtében elálltak szándékuktól (György jól tudta, hogy itt többé nem lehet maradása, átszökött Afganisztánba, hol a legvadabb kafarisztáni afgánok kedvence lett, ott gyártotta nekik a puskaport és szabad óráiban fanitgatta őket a görög-római birkózásra, Ott megnősült és az angolok segítségével Braziliába került, hol ma egy virágzó vatta telepnek boldog tulajdonosa).

És ahol a zordon, félelmetes szikla kolosszus kopár gránitsúcsával az égbe fúrodik, a négyezerméteres Kaufmann hágon egy magyar lovas vágatott. A forrásához szokott ló és lovas nem jól érezte magát a hideg, fagyos hágón s idegesen kapkodta mindkettő fejét, hol jobbra, hol balra. A ló nem bírta már a ritka levegőt, meg-megtorpant; Czank pedig a terepet nézte . . . még csak a nagy Kara-Kid állt előtte s ha ezen átkel, holnap már Kínába lesz. Az idő szép volt, a levegő tiszta, messzire el lehetett látni. Lent a völgyekben a természet pazar bujaságában pompázott, a kis mészköves ösvényeken mozgó alakokat is lehetett néha felismerni.

A megszabadulás éltető érzésétől hajtva, unszolta, nógatta fáradt lovát a szökevény. Hol leszólt, hol húzta-taszította, hol ismét ráült, csakhogy előbbre juthasson. Az emberi lábtól mentes szűzfehér Kaufmann csúcs, mintegy hétezer méter magas rettentő nagy süvegcsukor, eltakarta előle az átkozott rablófészket, a nádast, a mocsarat, a viharos múltat és mintha újrászületve egy szebb világba került volna, úgy hatott rá a Kínai Musztág-Tau és a Rangkul-Pamir rózsaszínű báránnyelűvel csipkézett láncai.

Halálra fáradva, a kultúrember képzetét felülmúló állati erőmegfeszítéssel érte el Czank a hágó tetejét. A biztos megmenekülés érzése kellemesen elernyesztette, álmosává, lustává, kimerültté tette és az a tudat, hogy már csak lefelé és kifelé vezet az út ebből az átkozott rablófészekből ki mondhatatlan boldogsággal töltötte el. De mikor Czank leszállt lováról, hogy kipihenje hú társával az út fáradalmait és egy utolsó istenhozzádot mondjon az iszonyú mélységben elterülő buja turkesztáni falvaknak, majdnem leszédült a látványtól. Nem messze tőle a hágóra vezető életveszélyes rejtett gyalog-úton, amiket csak a pamiri rablók ismertek, Chalchodzsa kopói kúsztak felfelé . . . Czank az első pillanatban megdermedt az ijedségtől, de a másikban már forrni érezte véréét. A bestiák, a sakálok eljöttek érte, nem engedik, hogy éljen. Most már tudta, hogy meg kell halnia, látta a felfelé förtető fanatikus, vérbenforgó szemeket; érezte, hogy a rejtelmes Pamir mint a vámpír szívja magába fehérbőrű testének delejes melegét, rászakadt Ázsia mystikuma és érezte, hogy még itt sincsenek a gyilkosok s már is haldoklik. Szeme előtt elfutva látta e perc alatt az egész életét . . . Látta a százrégeni kis házukat, az iskolát, a játszótársakat, az első ideálját, az első csókot, ott volt a bálokon, a korzón, a meleg otthonban, a szerető édesanya karjaiban mikor a harctérre ment, látta a halált eszeveszetteen futkosni, a nyomorult fogságot, a kalandos fogolyéletet, a fekete tifuszt, a sárga kolerát, bilincset, mindent, mindent . . . és érezte, hogy sohase szeretett volna úgy élni mint most, mikor meg kell halni. Nem volt idő gondolkozni, a kurdok, mint a halál jegygyűrűje körben feküdtek a hágó peremén s csak a jelre vártak, hogy az átkozott gyaúrra egyszerre ráronthassanak és szétépjék.

Czank a vakmerő férfiasságától megszépülve, még az ösnépek hős emberisteneit is felülmúló legendás gesztussal felpattant lovára s magyaros

bátorsága isteni szép magasztosságától glóriázva, a magyar daliás ősök büszkeségére, hogy testét be ne piszkolja egy muzulmán rabló keze sem, a rettentő mélységbe ugratott. És a keleti mystikumok legelrejtett zúgában, hol Tibet, Kína, India és Turkesztán az évezredekken át féltve őrzött titkaival összebúvik, a keleti nagy titkok szűz helyén a két pajtás, lovas és a ló melegvére összefolyva, nagycseppekben csepegett le a sziklapadokra,

Hetvenkét család várja haza még ma is férjeurát, fiát, édesapját. Reménykednek, nem tudják, hogy hol van, mi van vele . . . de hiába.

A madalii mocsár, néma mint a sír, mély mint a pokol s messze van fölünk mint a mennyország. A szerencsétlen marttyrok szétarabolva ott fekszenek a feneketlen sárban ismeretlenül, névtelenül, nem keresi őket senki. Ha cserben hagyott lelkük néha mégis felkeresi őket a mélységes posványban, a sok lemetszett kar, lábszár, fej törzs közt nem tudja egyik sem feltalálni megkínzott sovány porhüvelyét.

Rohan, rohan . . .

*Mi az ami döngő,
Gyors lépésekben rohan,
Mi az, ami fejem fölött
Suhan és mellettem dobban?
Nem látom, de hallom . . .
egyre érzem, megy tovább.
Se szél nem viszi, senki
nem hiszi . . . Nincs itt porkoláb,
nincs ki visszatartsa,
csak folyton tovább halad . . .
Tar fejem már világít . . .
Az ifjúság az, mely szalad.*

—bb.

Innen-onnan.

Budapesttől — Buda- pestig.

1925 július 12-én — egy esős, szeles vasárnap délután valamivel 5 óra előtt elrugaskodott két csónak, a Bp. 507-es és a Bp. 1973-mas az aquinkumi parttól. Hat elszánt evezős ült benne, akiknek szívdobogató kíváncsisággal vegyült öröm feszítette izmait s rövid igazodás és egyensúlyozódás után büszkén, emelt fővel, tempós evezőcsapásokkal elindultak dél felé. Néhány pillanat múlva az utolsó lábintegetés is elmaradt — mert tudvalevően a csónakos, minthogy a keze el van foglalva, a lábával viszonozza a parttól feléje küldött üdvözlöt — s teljes erővel fekdütek neki az evezésnek.

*

A nyarat megelőző telet s tavaszt csupa tervezgetéssel töltöttük el.

Kis társaságunk, amely egyébként is szorosabban együtvé tartozik, valahol és valahányszor csak összejött, folyton a nyári nagy útról, a „túráról“ beszélgetett.

Szász Lojzi, a legelső és legnagyobb csónakos közöttünk, jött először a gondolattal. Mint aki már többször végig evezte a Dunát, folyton a térképet bújta s kereste az új lehetőségeket, a még nem járt utakat. Az közismert dolog volt, hogy a Balatonra, ha nem is épen könnyen, de el lehet csónakkal jutni. Hanem Lojzi tovább kutatott, tervezett; azzal a gondolattal kezdett foglalkozni, hogy felhente-e a Zala folyón menni addig a pontig, ahol a Rábát közel éri. Mert onnan szárazföldön a Rábára szállítani a csónakot, nem lenne nehéz feladat, ezáltal pedig

ismét új és ami a fő, lefelé folyó vizet találnánk, amelyen Győrnél a Dunára jutva könnyen hazakerülhetnénk. Én, minthogy azelőtt szenvedélyes gyalogló voltam s a Zala gyönyörű völgyén is végig vándoroltam, égre-földre esküdözve bízohígtattam, hogy ennél mi sem könnyebb, a folyó van olyan széles, hogy ha néha talán kényelmetlenül is, de fölevezhetünk,

Hanem semmi új a Nap alatt. Alig kezdünk utána érdeklődni, ki derült, hogy ez bizony már másnak is eszébe jutott, sőt egy füzetben meg is jelent az egész útnak a leírása. (Zsembery Gy.: Ezer kilométerhazai vizeken. 1921.)

Mondanom sem kell, mennyire elszomorítón hatott reánk, hogy e gondolattal megelőztek bennünket, de másrészt meg végérvényes határozattá váltotta tervezgetésünket; ha más végig tudott ezen az úton menni, nekünk sem szabad visszariadnunk semmi nehézségtől, semmi akadálytól.

Mikor végre a nehezen bőjtölt nyár megérkezett, egy másik csatlódás ért bennünket. Lojzi a főtervező, a tervező fő, a leggyakorlottabb evezős, miért, miért nem, megkötötte magát s kijelentette, hogy nem jön velünk. Hiába volt minden ékesszólás, minden rábeszélés, hiába erőszak, fenyegetés: nem jött.

Ez megint gondot, adott, mert az egyik csónakban üresen maradt egy hely. Attól nem kellett tartanunk, hogy ember nem lesz, többen igen szívesen jöttek volna, hanem a választás okozott nehézséget. Végre is hosszas kifogásolás és indokolás után szakál Jánosra — más néven Buxus —

esett a választás – Legyen egy kálomista is velünk — rekesztettük be a vitát s ezzel a csapat ismét teljes lett. Az 507-esben, ahova Buxus került, a másik két evezős Szász Kari és Dulovits Jenő volt, míg az 1973-asban Puder Tóni, becéző néven (mert az öregét becéztük) Pufi, aztán Horváth István — alias Csuti, megtoldva az ócsúvas Öküz melléknevvel s jómagam kerültünk.

Az elindulás előtt vagy két nappal még egy és utolsó tanácskozást tartottunk, ahol mindenkinek ki osztottuk a munkakörét s cipelni valóját, amelyben a legfontosabb, a fényképezési anyag beszerzése volt és vasárnap déli 12 órát tűzvéni ki indulási időül, izgatott hangulatban elváltunk egymástól.

*

Akik emlékeznek az idei júliusra, könnyen megértik, hogy miért 5-kor indultunk a kitűzött 12 óra helyett. Ezidei természetéhez híven zuhogva esett vasárnap; a mi nagy búsulásunkra. Hanem azért nem csüggedtünk: égre meredt nyakkal üldögéltünk a csónakház féhaja alatt s vártuk az idő jobbrafordulását, ami ugyan nem nagyon akaródzott.

Végre nagysokára ki-kihagyott az eső, a szél is erősebben kezdte cibálni a fellegeket s Pufinak, mint korelnöknek a vezetése alatt, tanácsá alakultunk. Mert minálunk közmegegyezés alapján teljes demokrácia uralkodott. Az útát megelőző konferencián úgy egyeztünk meg, hogy a parancsnoki tisztség és felelősség napról-napra változik, feltéve, ha ez a rendszer beválik s minden kérdést közmegegyezés szerint fogunk elintézni.

Pufi, elkezdvén az elnöklést, egy pillanatra komolyságot kifejezendő, kivette fogai közül állítólagos hol

landi pipáját amit egyenesen erre a csónakútra hozatott s kellő arculattal tette fel a kérdést:

— Tisztelt Uraim!

A következők tiszttán látása mellett akarjátok-e az elindulást?

— Akarjuk!

Erre moslékkeverőhöz hasonlatos szerszámát visszaakasztotta illő helyére és kiadta a parancsot a berakodásra. Cser János.

(Folytatjuk).

Emlékezés

Avercsenkóra.

Rövid, lakónikus, szomorú hírt kopogtak a prágai telegráfok 1925. március 12-én a szélrözsa minden irányába:

— „Ma reggel 9 órakor Avercsenkó meghalt.“

Másfélévvel ezelőtt találkoztam Avercsenkóval Bukarestben a „Naša-Rjecs“ orosz emigráns-ujrás kiadójának M. C. Benoninak kabinetjében. Az erősen rövidlátó szemüveges, örökké jókedvű író, az orosz humor apostolát, a fájó szatira kérlelhetetlen íróját, önzetlen kedvességgel, szeretettel vették körül az egybegyűlt orosz íróársai, mint Pervuchin, Lebedov, Belgovszky (Avercsenkó legkedvesebb barátja) Okuszov stb.

Mindenki Avercsenkót hallgatta. Ő beszélt, mi nevtünk, kacagtunk, fuldokoltunk. Épen a híres kakas antibolsik viccét mondta el, amikor hirtelen az oldalához kapott:

— a szívem, ez a csúnya vereshús nem bírja a nevetést... még megjáróm, ha itt hagy majd a faképnél.

— Szívszéllhüdés — nevetett a mester — megfelelne a vezércikkírónak, a riporternek, de semmi

esetre egy humoristának . . . Hazámba, szegény agyongyötört Oroszországba vágyik vissza a szívem . . . megúnta a vendégséget, hazá akar menni. Prága nagyon szeret bennünket. A társadalom mint kedves vendéget becéz. Érzem . . . Eljöttem hivatalosan vendégségbe és a háziúr vendégszeretetét azzal hálálom meg, hogy nála hagyom a bőröm, gondoskodjon ő róla, tegye ahová akarja. Mint vendég élni az még hagyján, de mint vendég meghalni az nagy butaság,

— Arkadij Timofejevics — szólt Benomi Avercsenkóhoz meghatótan — Isten megsegíti majd Önt és a szive nem teszi meg ezt a rossz viccet.

— Jaj drágám — felelt a nagy szatir — félek, hogy igen . . . Egész életemben törtem magam, hogy okos ember legyek és a végén egy megbocsáthatatlan butasággal fejezem be életem: vendégségben halok meg. Hiszen ha beszélhetnék azzal az önfejű szívemmel megmondván neki: — Nyugodj nyugtalan szívem, tűrj még egy kicsikét . . . nemsokára elviszlek oda vissza, hazánkba, ott szakadj szét ahány darabra csak akarsz, nem foglak ott elítélni. Félek s egy nagyot sóhajtott, hogy szívem sem hallgat majd meg.

Avercsenkó elutazása előtt így szólt tréfálkozva Benonihoz.

— Kedves Kollega, ha majd Belgovszky barátunktól megkapja a hírt halálomról és újságjába nekrológót ír, úgy nagyon kérem ne írjon elkopott frázisokat, — mondjuk pl. hogy:

„Meghalt a nevetés.“

— A nevetés soha sem hal meg Nem velem született és nem velem hal meg. Az emberiség ne-

vetés nélkül nem élhet és az emberek épen úgy fognak utánam is nevetni, mint előttem nevettek. De ne írja úgy sem hogy:

„a láthatatlan könnyek látható mosolya“ stb. . . .

— Ez nagy igazságtalanság volna, mert az én nevetésem mögött sohasem volt könnyelrejtve . . . mindég nyiltan szívemből nevettem. Igaz, hogy a nevetésbeu is van tragikus és a tragikusban nevetéses, de könny, ború, bú nevetésemben sohasem volt.

— És még csak egyre kérem kedves Kolléga — szólt mosolyogva Benonihoz Avercsenkó, ki már a prágai express I. osztályú kocsjának ablakából beszélgetett velünk — a nekrológot ne fejezze be sablonos frázissal mint pl.:

„Nyugodj csendesesen drága Arkadij Timofejevics Avercsenkó, pehely könnyű lesz számodra a föld. . . .“

— Milyen üres, kopott frázis . . . a halottnak még a pehely is földnek tűnik, nem hogy még a föld pehelynek Kedves Kolléga, rólam csak egy frázist írjon:

„egész életében nevetett és szívshűtésben meghalt. . . .“

Avercsenkó életében ez vol taz egyetlen humor ami láthatatlan könnyeket rejtett magában.

A mester nevetett, mi is nevetünk míg a vonat el nem robogott.

Gyöngéd nemes szive Arkadij Timofejevics Avercsenkónak nem birta ki a vendégséget és messze hazájától 43 éves korában megszünt dobogni.

* * *

Meghalt egy nemesérzésű, tehetséges orosz író, egy zseni kit mindenki kivétel nélkül szeretett.

Mihók Béla.

Salzburgi levél.

Salzburg, 1925. június hó.

Humboldt állítása szerint Konstantinápoly és Nápoly után Salzburg a világ legszebb városa. S méltán ismétlik meg évről-évre ezen kijelentést azok, kik itt megfordulnak. A természet csakugyan nem volt fukar, szépségeinek osztogatásánál, midőn e városról gondoskodott s a város hajdani érsekei, kik egyúttal Salzburg hercegség urai is voltak, értettek hozzá, hogyan kell a természet bájait még az emberi kéz remekeivel, művészettel párosítani, hogy így még ma is egy mindenkét elbűvölő kép táruljon az idegen elé. Az egyik egyházfedelem harckedvelő volt, a másik békeszerető volt, amaz erődtímenyekkel látta el a várost, várat építtetett, emez pedig a művészetet pártolta. Így jegyezte fel a történelem Marcus Sitticus, Paris Lodron és Wolf Ditrich neveit, kik a város érdekében legtöbbet tettek.

Nem hatalmas palotáival, fényes kirakataival hódítja meg az embert, ellenkezőleg régi épületeinél, ócska templomainál, s gyönyörű fekvésénél fogva ragadja meg a szemlélt, ki azt gondolja, hogy egy darab középkor terül el szemei előtt. Sokszor igen szűk utcákon haladunk, melyekben végig a XVII. században épült házak állanak alul oly üzletekkel, melyek már 1670-ben alapítottak. S a jó salzburgiak tudják is, hogy ez városuk becsessége; egy régi épületet dehogy engednének lebontani, azt régi stílus szerint kell kijavítani. Külön városi bizottság ügyel arra, hogyan tatarozzanak, milyen színüvé fessék a házakat. Nevetséges szinte, de úgy van, midőn egy tulajdonos néhány

centiméterrel magasabbra húzta szállodájának tetejét, viszonyítva, mert ott olasz szokás szerint nyílt terraszt csináltatott — ami itt általában el van terjedve — nagy lármát csaptak a lakók, hogy nekik nem kell felhőkarcoló, erre nincs szükségük. Le akarták bontatni az egész épületet s a tulajdonos csak úgy tudott megmenekülni a sok kellemetlenségtől, hogy kiutazott Amerikába s csak egy év múlva tért vissza. Persze azért a „Hotel Stein“ még mindig fennáll s egyike a legkeresettebb szállodáknak.

Legnagyobb bosszantására a salzburgiaknak a város közepén díszleg egy igen szép modern vörös templom a „St. Andreaskirche,“ de ez a téglával, karcsú tornyaival igazán nem illik ebbe az antik környezetbe. A jó salzburgiak építtetnének akármit elébe, csakhogy ne lássák, akár hajlandók lennének falait repkénnyel is befuttatni. A lakók, ahogy itt nevezik, „die Einheimischen“ — ragaszkodnak minden régihez. Talán ez is egyik baja a városnak, hogy minden újításról tartózkodnak, mindennel meg vannak elégedve, úgy ahogyan van, pedig az idegenforgalmat még lehetne fokozni.

Akaratlanul is sokat beszéltem eddig a lakosságról, nézzük inkább a várost! Salzburg közepén folyik keresztül a Salzach, nem nagy folyó, de sebes folyású s igen szeszélyes. A Salzach balpartján emelkedik a Mönchsberg, s ennek tetején áll a vár „Hohen-Salzburg.“ Már magában az is különös, hogy a város közepén áll egy hosszan elnyúló hegy, melyet erdő borít, hogyne tenné még érdekesebbé egy ősrégi vár, melynek falai sokat mesélhetnének hajdani szebb időkről. Mai alak-

jában a vár az 1500-as években épült s régészeti szempontból igen sok érdekessége van. Gyönyörű fentről a kilátás! Nyugattól kezdve délen át egészen északkeletig a láthatáron különböző hegycsoportokat látunk fenyvesekkel borítva s a Watzmann csúcsain még most is mintha hó csillogna. A hegyek lábainál szép fekvésű falvak tűnnek elénk, kimagasló templomtornyokkal. A Salzach csak itt-ott csillan elő az őt körülvevő erdő közül. A másik oldalon észak-északnyugatnak a nagy bajor síkság terül el. Kelet felé egy hegy lábánál most is ott pöfékel a fogaskerekű vasút mely naponta sok idegent visz föl az 1286 m. magas Taisbergre, mely kedves kirándulóhely.

Mindjárt föltűnik a körültekintésnél, hogy igen sok templomtorny emelkedik a magasba. Igen, Salzburgban (a városban) 29 templom van, melyek közül csak egy evangélikus. Mindez érthető, hisz a város már régóta érseki székhely s a katolicizmus még a rómaiak idejében tért hódított Juvaniában. A Mönschberg szikláiba vájva kb. 100 m. magaslatban ma is látható az a kis kápolna, hol az üldözött keresztények első istentiszteletüket tartották. A mai dóm 1675-ben épült márványból Marcus Sitticus alatt. A márványt a közelben levő Unterberg bányái szolgáltatták. Igen régi az 1490-as években épült „Petterskirche“, melyet régi temető vesz körül. De ki győzné még a hátralevő 27 templom történetét elmondani, melyek mind korunk építészeti remekei. Sok templomhoz építettek később hozzá, ezért néhány templom 2—3 különböző stílusban van építve.

Még egyben bővelkedik Salzburg: sörházaiban. Egyetlen utcán,

a „Linzergerasse“-n nem is hosszú darabon 24 vendéglőt olvastam meg. Salzburg híres mulatóváros még a régi jó világból. Jellemző, hogy igen sok vendéglőben nem is lehet bort kapni s nagyon sok helyen nem szolgálják ki az embert, mindenki maga hozza el a sörét.

Hogy mennyi idegen tartózkodik Salzburgban, azt d. e. 11-kor és este 6-kor látni a Residenzplatzon, ahol a híres Glockerspiel (harangjátékot) lehet hallani. Ezen időben szólalnak meg ugyanis a kis harangok, kedves melódiát zúgva. Már délután 5 órakor gyülekeznek itt az emberek s ha ismerőssel akarunk találkozni, csak ide jöjjünk, van itt ember a világ minden tájáról. Minden hónapban más dallamot játszanak a harangok s mindjárt ezek elhangzása után a várban szólal meg egy hatalmas gépszerkezetű orgona, melynek hangja messze elhallatszik. Szintén e téren van egy szökőkút, mely a Salzburgiak időjelzője. Ha a felszökött víz az alulálló nőalak mellére esik, akkor szép idő lesz, ha a hátára, úgy rossz idő várható. Rendszerint be is következik, amit a víz jósol, hisz az egész időjósítás a szél irányával van összefüggésben.

E térről nyílik a Mozartplatz, hol Mozartnak 1842-ben készült bronzszobra áll. Mozart szülőházában most múzeum van. A Salzach jobb partján emelkedik a Kapuzinerberg, hol az ú. n. Mozarthausen áll, melyben a mester Zauberszene című operáját szerezte. A zenei élet ma is élénk Salzburgban, ennek főistápolója a Mozarteum.

Gyönyörű park a Mirabellgarten, szépen gondozott virágágyaival. A városon kívül Parsch felé fekszik a Boromaeum, modern

papnevelő intézet, melynek háta mögött igen érdekes utca húzódik. Az egyik sor ház teljesen sziklába van építve, a falak természetes kő folytatásai, hátulsó fal maga a szikla. Ezen utca neve Eteingasse.

Ez volna nagy vonásokban maga a város, de mennyi kirándulóhely akad. Legszebbek már Bajorországban vannak: Reichenhall, Berchtesgaden s a Königssee. Mindezek alig félórai utazásra vannak a várostól.

Salzburgtól 4. kilométernyire fekszik Hellbrunn, a régi érsekék építette nyaralóval. Egyik érsek készítette a „Wasserspiel“ néven ismeretes vízijátékokat, mellyel vendégeit mulattatta. A kertben áll egy kőasztal, körülötte padokkal. Midőn a vendégek vígan lakmároztak, az érsek egy rugót nyomott meg s a padokból, kövekből, minden szoborból ömlött a víz, csupán az asztalfői ülés maradt száraz. Menekülés nem volt. Későbbi utódok még több ily hasonló dolgot csináltak, melyeket ma is láthatni. A hellbruni parkban áll a „Steintheater“ sziklába vájt színpadával, hol ma is tartanak előadást. Az ú. n. Monatschlösschen is e parkban van, melyet egyik érsek fogadásból 1 hónap alatt építtetett fel. Nem messze Hellbrontól áll Schloss Stinff, mely teljesen vízben épült.

Mind-mind megannyi kedves emlék, mit nem felejt el soha az ember

Jankovits Miklós.

Sport és kultúra.

Korunknak sokat hangoztatott s nem minden belső érték nélkül való tetszetős frázisa, hogy nemzeti leverettségünkben egyetlen fegyverünk, amely a maga integer

valóságában birtokunkban van: az a hatalmas kultúrárték, amelyet fajunk veleszületett széleskörű és magas intelligenciájával képvisel.

Egy nemzet kultúrájának a színvonala kétségtelen, hogy elsősorban két tényezőtől függ. Az egyik az, hogy milyen értékű és hány olyan kiváló elmével rendelkezik, akik szellemi és erkölcsi súlyuknál fogva az európai, sőt a világ szellemi konkurrenciájában is méltán reprezentálják fajukat. A magyar fajnak ebből a szempontból nincs mit szégyenkeznie. Ha a jelen talán fukar is nagy emberek dolgában, (már ezek kvantitását illetőleg), múltunk, nemzetünk múltja ilyen kiválóságokban olyan gazdag, hogy ezek dicsőségének a fénye századokra előre veti a sugarát. A másik tényező az, hogy vajjon az a minimális ismeret anyag, amely könnyű terjedhetőségénél fogva az általános műveltség kritériuma: az irni-olvasni tudás milyen mértékben van elterjedve a nemzet gerincét alkotó köznépi körében. Bár ebből a szempontból a magyar kultúra nem valami ragyogó képet mutat, a kétségbeesésre itt sincsen komoly okunk. Attól függ minden, hogy kihez hasonlítjuk magunkat. A déli népekkel (olasz, spanyol) könnyebben kiálljuk az összehasonlítást, mint az északiakkal, a Balkánról nem is szólva.

A napilapok frázéológiájának kedvenc okoskodása világraszóló győzelmeinktől megittasodva, a sportot is, mint fontos kultúrtegyezőt beállítani. Már nem emlékszem melyik keresztény napilap pedig egyenesen azt mondja, hogy egy nemzet kultúrszínvonalának egyedül a sport a hü és igaz tükröke.

Bár minden magyarul dobogó szív gyorsabban ver a büszke

örömtől olyan dicsőségek hallátára, mint a közelmúltban történtek, a sport és a kultúra mégsem ott vannak egymással kapcsolatban, ahol a napilapok igyekeznek azokat összekapcsolni, hanem ezt egészen máshol kell keresnünk. A sportprodukciók semmi, vagy nagyon kevés összefüggésben vannak egy nemzet kultúrájával.

Kehrling Béla a wimbledoni tenisz-világtornán megnyeri az All England plaket-et, igazi világnagyságokat kényszerítve megadásra, Somfay és Szepes Béla megnyerik Anglia hármassugró, illetőleg gerelyvető bajnokságát, az cseri úszófenomén, a tizenhétéves Bárány István megnyeri Páris nagydíját, a Grand Prixet, rá néhány héttel Anglia gyorsúszó bajnokságát. Az FTC víziló csapat a Párisban, tehát saját otthonában legyőzi az olympiai világbajnokságára büszke francia csapatot, rá néhány napra Budapesten mér a magyar csapat súlyos vereséget a gallkakasos büszke fiúkra. A magyar athlétagárda a bécsi kis olimpiászon balszerencsétől kísérve néhány ponttal marad el az első helyet elfoglaló hetven millió germán óriás mögött, messze megelőzve a kisántant nagyratartott krak-jeit... Ez tényleg annyi és olyan dicsőség amelyre méltán büszke lehet minden magyar. — Azonban örözzük meg tárgyilagosságságunkat és nézzük, hogy is állunk azzal a bizonyos kultúrával

Igaz, hogy „Mens sana in corpore sano” de az is igaz, hogy tudtomal még egy birkozóbajnokból sem lett egyetemi tanár. Már pedig a szellemi kultúrásínvonal szempontjából csak fontosabb a nemzetre egy Eötvös Loránd, mint egy Weiss Richárd vagy Rózsa Jenő. Igaz az is, hogy a finnek, a

világ első athléta-nemzete egyuttal igen magas kultúrával is rendelkeznek. Ez azonban merő véletlen is lehet. A fanciák kétségtelen magas kultúrájú nép, a sportja azonban egy két ágtól eltekintve nem számottevő Európában. A néger Hubbard, a távolugrás világrekordere még azelőtt ugrotta világrekordját, mielőtt egyetemi hallgató lett volna. Nem tudom, nem lenne-e keserű pirula büszke nemzeti önértelünkre, ha, — mivel Egyiptomnak riff-kabikból, zulu-kafferekből és egyéb fekete csavargókból összeállított futball-csapat a jól eltárgyalta a világhírére akkor még méltán büszke magyar csapatot, — valaki Egyiptom, Magyarországnál magasabb fokozatú álló kultúrájára következtetne. — Meg van állapítva, hogy a világ legszivósabb fajtája a néger. Nem kellene csak egy jó ügyes tréner és 1925-ben a kongó-zuávok vinnék el az olympiai babért Amsterdamban. Ebből azonban senki sem sietne közép-Afrika kultúrájáról következtetést levonni. A sportprodukciók lehetnek jó propaganda eszközei egy nemzetnek, vagy fajnak, de kultúrfokmérőik csak mérész fantáziával.

A kultúra és a sport kapcsolata egészen máshol keresendő,

Egy nemzet nem akkor van magasabb kultúrásínvonalon, ha egy-két vagy száz tagja jól tud knock-outolni, vagy ha valaki tud ugrani nyolc métert, hanem ha mindenki tud négy métert ugrani. Az ember elsősorban spirituális lény, nem pedig cirkuszi paripa. A testedzés csak eszköz és alkalom arra, hogy a lélek burka minél tovább ellen tudjon állani a megsemmisülésnek. A kultúrával kapcsolatos testedzés nem egy kevés-tagú, testileg szerencsésen

megkonstruált osztály excludiv joga, hanem egy általános mozgalom, amely a tömegek nevelésére és a sporszeretet ápolására fordítja a fősúlyt.

Tömegsport és sporszeretet konkurrencia nélkül lehetetlen. Épen azért nagyon félreért, aki azt gondolja, hogy a versenyek ellen hadakozom. Nem. Csak azt próbálom érzékeltetni, hogy a verseny még nem minden. A verseny és kultúra közt még nagy űr tátong és ezt az űrt csak a tömegek nevelése, a tetterővé fanatizált sporszeretet jüdalhatja át.

Syga.

Őszi hangulatok.

Furcsa! Néha az őszben is tavaszt érzek s ha az októberi nap rám csókolja bágyadt fényét, szerelmes vagyok mindenkibe. Ahogy a zümmögő, sárga faleveleket nézem, lelkemben ritmikusz tavaszi dal csendül s rügyfakasztó, illatos aranynapokról álmodom. Talán feledni tanultam, talán nem kínoz a viharos fehér éjszakákon semmi s nem kísért visszajáró kísértetként a visszajáró mult? Ja jöngő szívem talán kiegészít, nem kínozza ezer kőszá vágy, mint máskor, mikor nyugodt éjjeim nem voltak — emlékeim szertefutottak, magam vagyok és gondolom már, nem is szeretlek Téged!

Furcsa! Oly messze jársz s mégis folydogat ez az átkos valóság s megszentelem emlékedet.

* * *

Halkan jött szívembe ez a kis tavasz, előre nem ízelve kúszott felém s bimbóba csókolta lelkem vágyait, mint a tavasz virágébrészítő kengyelfutója a szunyadó természet. S oly jól esik ez a napsugaras tavaszós érzélem! Szen-

vedtem már én, szenvedjen már más is! Sirattam szeptembert mert hullott a lomb, hervadt a virág s bús volt a világ! Most szeretni vágyom s vágyam messze száll a ködös, őszi délutánon: kihez? hová? — nem tudom, de nem is kérdezem, tudni nem jó azt!

* * *

Nyugaton az égbolt halvány, biborszínűre van festve: akonyul s szívem árván halkul az éjszaka. Pert percet ér s órámban egyre fogy az idő — most szeretnék együtt lenni veled, de hogy ki vagy, azt nem tudom...

* * *

Láttam szállni arcod tűnő tájak felé, napsugár aranyban... Elmosódva, lágyan maradt a lelkembe bezarva s lettél álmod, kít körülhálóz vágyam. Vágytam szerelmedet furcsa szomorún, hittem csókodban, mely az ajkadra virul bibor kehely illatos ölében. Éreztem messze a lelkünk, hogy egymásra leljünk s hogy szerelmünk búra már megért. S most tudom, ki vagy, de benned élek, azóta az álmaim fehérek, szűzek, tiszták, illata álmod: mindég rád találok s most meghalni vágyom pillantásodért...

* * *

Zengett a szó, csengett a pár, lágyan szállt felém sok — sok kacagás és kábitó volt az éjszaka melynek zavaros fényköréből felém villant szőke haja... Mint szent emlékü asszony kinek szeméből már kiegészít minden láng s karja nem ível szép köröket s nem mondhat hazug meséket, elfeledkezve álltam, búsan, cézárként, elfeledve, de koszorúsan, a mámor szent ködében úszva kuttattam a szeme után... Óh, mily finom e hangulat s e perc, melyben lelkem oly messzire száll. A szemét, mely kísértett, égőn vágy-

tam lecsókolni s hogy nem tehettem, fásult fejjel meredtem a nagy éjszakába.

Éreztem: bús vagyok, mert hazug volt minden szó, amit kaptam. Az éjszaka biborhajnalba fulladt s lelkem az új hitekre gyuladt, nem vár, nem sirni fájó, bús sirással — hazug az élet — nem nézni égre, mely unt kék szemekre emlékeztet e hajnalon.

Szállt a dal és száll a dal. Szólt a szó és szól a szó, hozzá ki hű, ki jó, öröm, halál, élet és álom, keresem, látom és megtalálom... elvesztem újra, bújva látunk, egymás szemébe ritkán látunk s ha azt hiszem, hogy megtalálom, szétfoszlik minden... elszáll az álom...

Fülöp Sándor.

Miért?

A tengerre villogó aranyfoltok hulltak s a habzó tarajok fehér barázdát festettek a végtelenségre. A hullámok síseregve csapkodták a partot, amely dacosan, gögösen ugrott ki a vízből. A víz árja újabb és újabb erőt lendített a sziklára és vad haraggal vetette rá magát a más formájú, édes testvéreire. A büszke szikla és a toporzékoló tenger egy testvérek. Egy az alkotójuk, az ősiük, lényegük. A sziklaóriás milliárd részei valaha ott úsztak a víz molekulái között, de az egysejtűek kisajtolták s hatalmas tömegekben rakták le a végtelen partra. Talán azért haragszik a tenger, talán azért vájja, vési az elrablott övéjét..

A természet örök harcának egy ütközte ez. Millió sejt lepi el Perikles sejtömeget s ledönti azt; Jansen agysejtjei megszerkesztik a mikroszkópot a sejttestvérek felfedezésére és legyilkolására.

De miért, miért nincs béke a földön?

A parton két ember volt. Az egyik mozdulatlanul nyúlt el a puha gyepen és félelmetes nyugalommal nézett.

A mellette térdelő belemarkolt a dús pázsitba s kínzó nyugtalansággal s remegő félelemmel figyelte apja tusakodását. Ilyet még sohasem látott. Hiába szól, hiába kér és esedezik. A haldokló vivódása megszakad, szeme kifordul... s a parton már csak egy ember állott. Hova lett a másik? Ki tudja? Megszűnt-e lenni vagy csak most kezdődik?

A halál mélységes titka ráfeküdt az ifjú lelkére. Érdeklődően nézett körül és magyarázatot keresett. Úgy hitte, hogy az ő vesztesége az egész természeté. Úgy gondolta, hogy az a titokzatos, fájó változás az egész mindenségé is. Úgy gondolta, hogy valami niegkönyörűl rajta. De a gypszalak csak úgy remegtek, mint azelőtt, a sziklatető csak úgy ragyogott, mint máskor...

Lelkében szivettépő kérdés fogamzott meg. Gondolatában először siklott végig a „miért.“

Azóta rettentő látások gyötörnek és nem tudjuk, mi benne a való. Az emberiség jövőjét senki sem tudja. Érezzük, hogy az élet magában hordja a halál csiráit; a lélek harcol az elmúlással. Meghalnak egyének és társadalmak, nemzetek és fajok. Ami tegnap szent, az ma bűn és emlék. Ma térdelünk azelőtt, amit holnap elrugunk.

Az élet, a mindenség egy örökös csatázás.

De miért? — miért nincs béke a földön?

Popity Imre.

Ifjúsági élet

Kapunyitás. A főiskola ez-évi munkásságának ünnepélyes keretek közt való megnyitása szept. 16-án történt meg.

Az imponáló számban megjelenő új és régi bajtársak egeket ostromló „Himnusza“ után Gyulai Ágost dr., a főiskola igazgatója tartotta meg megnyitó beszédét, amikor is őszinte örömet nem tudta elítkolni, sőt kifejezésre is juttatta afelett, hogy főiskolánk, átélve a múlt évtized végzetes szenvedéseit, mint szellemi emelkedettségében, mind pedig látogatottságában egyre jobban közeledik ahhoz a magaslathoz, amelyet békében elfoglalt. Az ifjúság szunnyadó energiáit a lankadás nélküli megfeszített munkára serkentette, mert csak szellemi érdekeink legintenzívebb kicsiszolásával statuálhatunk bizonyítékot hivatásunk és hazánk iránti szeretetéről. Majd atyai melegségtől sugárzó üdvözlő szavaiban intette az ifjúságot a szét húzások, egymás meg nem értésőtől.

Az igazgató megnyitó szavai után Goldziéher Károly dr. főiskolai tanár tartotta meg megnyitó értekezését, amelyben éles dialektikával és határozott logikával mutatott rá azokra a hatalmas és napjainkban óriási jelentőségű gyakorlati értékekre, amelyek a mennyiségtanbaan mint alkalmazott tudományban rejlenek.

A minden vonatkozásában lélekemelő és értékes ünnepély a Hiszek egy elénekklésével nyert befejezést

Az első táborozás. Bajtársi egyesületünk október 2-án tartotta első, rendkívüli táborozását. A tartalmas ünnepszerű ülés magas színvonalával arról tanuskodott, hogy bajtársi egyesületünk

most olyan hatalmas, szervező talentum és komoly egyéniség vezetésé alá került, amilyennek a vezetés alatt talán még sohasem volt. Domokos Pál Péter minden ízében igaz magyar és igaz bajtárs. Törhetetlen akaratú, nemzetéért való rajongás és őszinte bajtársi szeretet a fő jellemvonásai.

A táborozást ő nyitotta meg gondolatokban gazdag beszédével. Kifejtette az igaz bajtárs fogalmát, egymás Isten és haza iránti kötelelességeit, majd utalva nemzetünk porbasujtottságára, még a kötelességen is túlmenő erőfeszítésre hívta fel az ifjúságot. A különböző aktuális problémák megbeszélése után az egész ülés legnagyobb pillanata volt az, amikor a darvak letették az esküt. Az eskü minden szava csak alig hegedt sebeket tépett fel újra; a szemek megteltek könnyel, a kezek ökölbe szorultak s a lelkek összeremegtek az ő megfizetés gyilkos akaratától.

Az impozáns ünnepség, amely a Himnusz-szal kezdődött, a Hiszek egy zokogásba fullt elénekklésével ért véget.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Olvasóinkhoz! - Főiskolánk lapja kilenc évi szünetelés után újra megindul. Hogy az elmúlt kilenc esztendőben miért szünetelt, arra ne emlékezzünk! Fájna nagyon. Azóta a magyar ugar felett nyomorúságok szele fúj és kétségek hava pilleng. A magyar ifjúság pedig a szegénység Kálvári-útját rója. Most érezzük, hogy világosodik. Az új magyar reggel halkszavú hirdetője kíván lenni a „Botond.“

Nem akarunk az erőszak bárdjával betörni Bizáncba, amint elő-

dünk ezer évvel ezelőtt, csak egy téglá akarunk lenni a szomszédain elvitázhatatlanul domináló, most épülő magyar kultúra építetéhez. Nem tulajdonítjuk ki magunknak egy ú. n. irodalmi iránynak, akár divatosnak, akár maradinak a hirdetését, mindent összegyűjtünk és mindent közreadunk, ami jó és magyar, mindenkit kérve várunk, aki szeret.

Ezzel a programmal indulunk el a járt úton. Hisszük, hogy nem hiába!

Aki ezt a lapot olvassa, ne felejtse el, hogy szegények vagyunk. Szegények és kevesen. Siessen a segítségünkre, hogy sokan legyünk és gazdagok.

Minden elfogadott tiszteletpéldány előtízetést elent.

Hiába minden. Legjobban teszi, ha egyelőre kizárólag csak órá gondol. Minket hagyjon ki a játékból. Olvasson sokat és szokják le a szertelen és logikátlan szókapcsolatokról.

Vátozik minden. Főként annak örülnénk, ha a stílus váltóznék meg. Hajnali harangok bűgő csilingelése. Ejnye! ejnye!

Láttam nagy művedet. Nem tehetségtelen írás, ebben azonban súlyos ellentmondás van. Figyelmesen olvassa át és javítsa ki. Talán közölhető lesz. A „Lehajtom fejem“ jön.

—bb. Az első jön. A másodíknak a kifejezései tulságosan köznapiak. Nagyobb emelkedettséget kérünk. Hiszen Öntől telik: melegen érző szive van.

Lapunk 1925 október 10-én jelent meg.

Felelős szerkesztő: Szalay Gyula.

Kiadótulajdonos: a Polgáriszkolai Tanárképző „Botond“ Bajtársi Egyesülete Budapest, I, Győri-út 13.

Felelős kiadó: Domokos Pál Péter.

Held nyomdavállalat, II, Margit-körút 7.
Telefon: 111-81.

Olvasóinkhoz!

Amikor kilenc évi kényszerű szünetelés új köntösbe öltöztetett, de a régi csapáson járó lapunkat utnak indítjuk, szeretett olvasóinkhoz fordulunk anyagi támogatásért.

Meg vagyunk győződve, hogy kint az életben levő kartársaink szívében még nem szünt meg élni az a szeretet, ami Alma Materünket és őket, mint atyát és gyermeket összekapcsolja. Ennek a tudata bátorít fel bennünket arra, hogy elsősorban azokhoz fordulunk segítségért. Rendeljék meg, terjesszék ismerőseik között lapunkat. Áldásos munkájuk esetleges fáradaimait enyhítse annak folyton élő tudata, hogy régi Alma Materük méltatlan, de ideálokban ma is gazdag ifjúságán segítenek.

Előfizetési díj: egész évre 60.000 K, félévre 30.000 korona. Megrendelések a „Botond“ szerkesztőségének a címére, Budapest, I, Győri-út 13 szám alá küldendők!

HELD NYOMDAVÁLLALATA
Budapest, II, Margit-körút 7
